

◆ 2022 rok ◆
Rok Józefa Wybickiego

95 lat temu *Mazurek Dąbrowskiego*
ustanowiono polskim hymnem narodowym

wiepodlega

Józef Rufin Wybicki
herbu Rogala
1747 – 1822

275 rocznica
urodzin

200. rocznica
śmierci

Józef Rufin Wybicki herbu Rogala urodził się 29 września 1747 r. w Będominie koło Kościerzyny jako syn Piotra i Konstancji z Lniskich herbu Ostoja Pruska.

HERB ROGALA

Według samego Wybickiego jego ród miał wywodzić się od **pochodzącego z Danii wojkowego Wybena**, który w 1549 zaciągnął się na służbę u króla **Zygmunta Augusta**; odtąd jego potomkowie zamieszkiwali na Pomorzu Gdańskim, przyjmując z czasem nazwisko Wybicki; współczesne badania nie potwierdziły jednak tego twierdzenia. Józef Wybicki miał siedem sióstr: Mariannę, Brygidę, Barbarę, Elżbietę, Rozalię, Justynę, Konstancję (cztery wstąpiły do klasztoru), oraz brata Joachima, który został księdzem.

Portret króla Zygmunta
Augusta w zbroi z lat 50
XVI wieku

Jego rodzina należała do średnio zamożnej szlachty, ojciec był stronnikiem **Stanisława Leszczyńskiego** i po przegranej wojnie o sukcesję polską w 1734 dostał się na krótko do niewoli rosyjskiej. Zmarł, kiedy Józef miał 12 lat. Już wcześniej, w szóstym roku życia, Józef został oddany na wychowanie stryjowi Franciszkowi Wybickiemu, proboszczowi skarszewskiemu i archidiakonowi pomorskiemu.

Herb Stanisława
Leszczyńskiego jako
dożywotniego króla
Polski, księcia
Lotaryngii i Barrois

**Stanisław Bogusław
Leszczyński** herbu Wieniawa.
Z Bożej łaski król Polski, wielki
książę litewski, ruski, pruski,
mazowiecki, żmudzki,
inflancki, smoleński,
siewierski i czernihowski,
książę Lotaryngii i Baru,
margrabia Pont-à-Mousson
i Nomeny, hrabia Vaudémont,
Blâmont, Saarwerden i Salm.

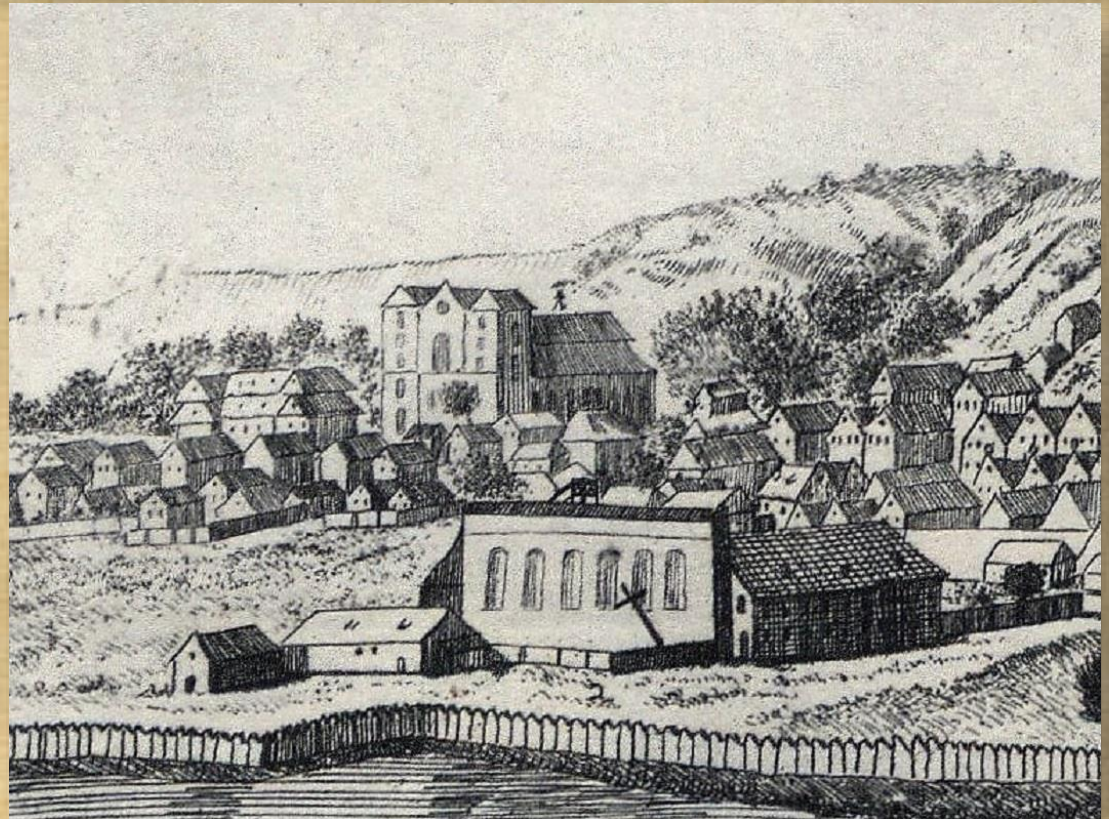

Portret Stanisława
Leszczyńskiego z 1728 roku

Na probostwie u stryja przebywał przez dwa lata, następnie w ósmym roku życia, w 1755, **został oddany na naukę do jezuickiego kolegium w Starych Szkotach** (wtedy przedmieściu Gdańska), gdzie ukończył najpierw klasę poetyki (1762), a potem retoryki (1765). Po latach Wybicki wspominał okres nauki w kolegium bardzo negatywnie, pisząc:

Kazano się [nam] zawsze pod odmiennymi nazwiskami złej uczyć łaciny i to bez korzyści. Nie kazano myśleć, ani czynić [...] Zgoła co dzień bito: zawsze słyszałem jęk; prośby uczniów i twardość nauczycieli były zwykłym obrazem szkoły... To było prawdziwe piekło, gdzie nam zgrzytanie zębów i furiów wściekłych zapaty malują.

Na pierwszym planie nieistniejący kościół św. Jana Chrzciciela, na drugim kościół św. Ignacego, po jego lewej stronie budynek jezuickiej szkoły średniej w stylu włoskim, fragment ryciny Matthaeusa Deischa, 1761-1765

Te brutalne metody wychowawcze doprowadziły w końcu do próby wzniesienia buntu wśród uczniów przez młodego Wybickiego, co groziło relegowaniem ze szkoły. Ostatecznie stryj Franciszek sam zdecydował się zabrać bratanka z kolegium, który z tego powodu nie kontynuował nauki w klasie filozofii z perspektywą dalszych studiów teologicznych, i ulokował go na praktyce w kancelarii sądu grodzkiego w Skarszewach, gdzie miał uczyć się prawa. Również tu Wybicki krytycznie oceniał metody nauczania polegające głównie na bezmyślnym powtarzaniu formuł, bez ich rozumienia:

Jan Jerzy Flemming

Józef Wybicki ostatecznie usamodzielniał się w 1765, kiedy zmarł opiekujący się nim i jego rodzeństwem stryj Franciszek; spowodowało to również, że Wybicki musieli procesować się o swój majątek. Obrona stanu posiadania przed zakusami sąsiadów udała się dzięki poparciu nowego wojewody pomorskiego **Jerzego Detloffa Flemminga**, związanego ze stronnictwem „**Familia**”, w którym główną rolę odgrywali **Czartoryscy**.

Herb wielki
książąt Czartoryskich
Pogoń Litewska

Początek działalności publicznej

Pierwsze wystąpienie Józefa Wybickiego na szerszym forum publicznym miało miejsce w 1764, kiedy odbyła się **elekcja** ostatniego władcy Rzeczypospolitej Stanisława Poniatowskiego. Wyjazd na elekcję Wybicki zawdzięczał związanemu z Czartoryskimi wojewodzie pomorskiemu **Pawłowi Mostowskiemu**, który chciał zabrać z sobą jak najwięcej zwolenników Poniatowskiego. Pobyt w Warszawie wywarł bardzo duże wrażenie na niemającym jeszcze dużo doświadczenia politycznego Wybickim. Głosował za Poniatowskim, nie zdając sobie sprawy, że jego elekcja odbywa się pod naciskiem **carycy Katarzyny II**. Dopiero po latach w swoim wspomnieniu właściwie ocenił ówczesną sytuację polityczną, pisząc, że elekcja to: „ **obrzątek próżny, zapytania szyderskie, bo już wiedziano niecofniętą wyrocznią Petersburga, że Poniatowski będzie królem**”

Portret Katarzyny II w wieku 50 lat,
autorstwa Jana Chrzciciela Lampiego

Jan Matejko, *Potęga Rzeczypospolitej u zenitu. Złota wolność. Elekcja*

Fragment obrazu **Bernarda Bellotto** *Elekcja Stanisława Augusta* przedstawiający elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1764 na Woli, widoczna szopa senatorska, koło rycerskie z chorągwiami województw.

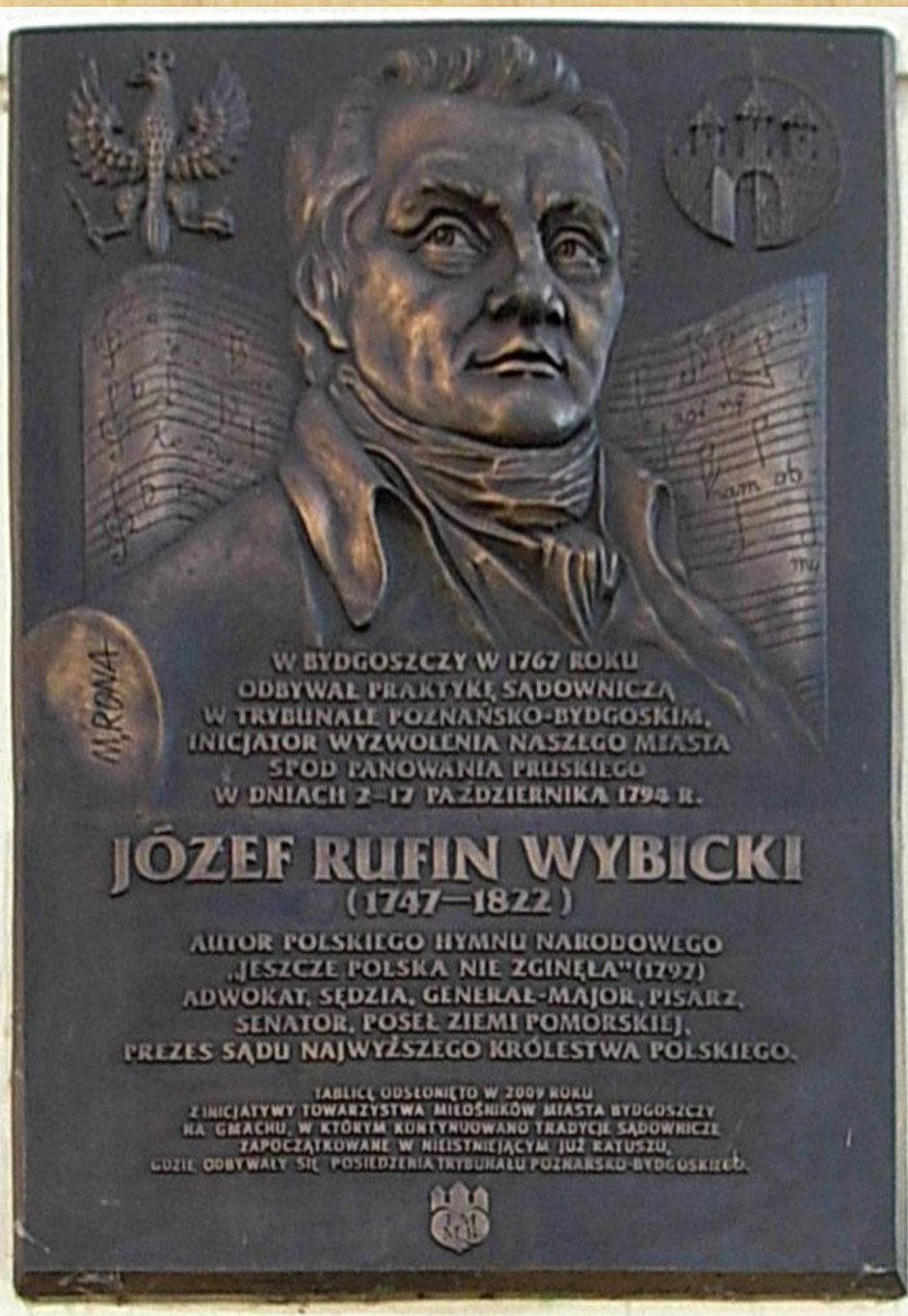
W 1766 Wybicki został mianowany subdelegatem grodzkim w Skarszewach, jego zadaniem na tym urzędzie była m.in. egzekucja wyroków sądowych; następnie w latach 1766–1767 uczestniczył jako pomocnik mecenasa w zjazdach **Trybunału Koronnego**, które odbywały się **w Poznaniu, Bydgoszczy i Piotrkowie**. Starał się tam podnosić swoje kwalifikacje prawnicze, chociaż jego pracowitość często spotykała się z szyderczymi komentarzami -

(pod jego oknami w Poznaniu krzyczano nawet „Cyceronie, żyj z nami”)

Ratusz
w Piotrkowie Trybunalskim

– miejsce posiedzeń Trybunału dla prowincji wielkopolskiej

Tablica pamiątkowa
na ścianie budynku Biblioteki Miejskiej
w Bydgoszczy, gdzie Józef Rufin Wybicki
pracował m.in. w Trybunale Koronnym.

W załączniku do depeszy z 2 października 1767 roku do prezydenta Kolegium Spraw Zagranicznych Imperium Rosyjskiego **Nikity Panina**, **poseł rosyjski Nikołaj Repnin** określił go jako postać wątpliwą dla realizacji rosyjskich planów na **sejmie 1767 roku**

Portret Nikita Ivanovich Panin
(1718 - 1783)

Nikołaj Wasiljewicz Repnin
(1734 – 1801)

W 1767, mimo młodego wieku (miał wówczas zaledwie 20 lat), Wybicki na sejmiku generalnym w Grudziądzu wybrany został posłem na sejm z okręgu kościerskiego powiatu mirachowskiego (obecnie kartuskiego) i po raz drugi wyjechał do Warszawy. Sejm ten, obradujący w latach 1767–1768, stał się później znany jako tzw. „Sejm repninowski” z powodu nacisków na posłów i polityki zastraszania prowadzonej przez Rosję, reprezentowaną przez jej posła Nikołaja Repnina.

varia

literatura dawna

Lubomirski Stanisław

Diariusz Sejmu
1767-1768 roku

imprint

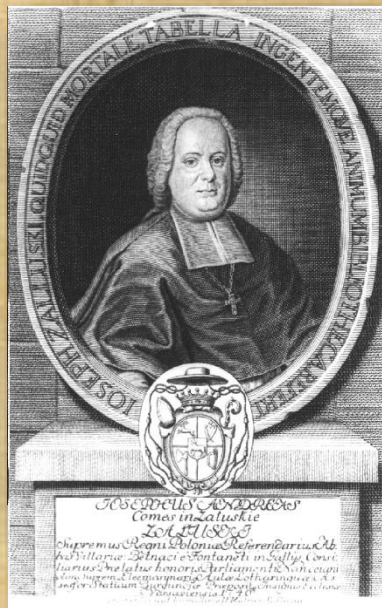
Portret marszałka
Stanisława
Lubomirskiego
w stroju
magnackim

Już w osiem dni po rozpoczęciu obrad, w nocy z 13 na 14 października 1767, na rozkaz Repnina porwano zasiadających w Senacie biskupów **Kajetana Sołtyka** i **Józefa Andrzeja Załuskiego** oraz **hetmana Wacława Rzewuskiego** i **jego syna Seweryna**, których następnie wywieziono na zesłanie do **Katugi**. Miało to na celu sterroryzowanie posłów, aby ci uchwalili równouprawnienie dysydentów i dyzunitów oraz zatwierdzenie praw kardynalnych, dzięki czemu Petersburg mógłby łatwiej ingerować w sprawy wewnętrzne Rzeczypospolitej.

Biskup Kajetan
Ignacy Sołtyk

Biskup Józef
Andrzej Załuski

Hetman Wacław
Piotr Rzewuski

Seweryn
Rzewuski

W takiej atmosferze, Wybicki na posiedzeniu sejmu 27 lutego 1768 roku, w obecności króla i Repnina, zdecydował się na wystąpienie, które okazało się przełomowym momentem w jego działalności politycznej. Zaprotestował przeciwko uwięzieniom i ogólnie polityce rosyjskiej słowami:

Ponieważ, Księżę Marszałku, nie dajesz mi głosu przeciw prawu, którego nic zmazać nie potrafi, a które posłowi wolnemu mówić pozwala na każdym sejmie, przymawiam się więc najmniej, iż gdy zwróconych na łono senatu uwięzionych senatorów i do stanu rycerskiego przywróconego nie widzę pośła, nie widzę wolnego sejmu, ale widzę tylko gwałt i przemoc moskiewską, przeciwko tej więc się protestuje.

Portret króla Stanisława Augusta Poniatowskiego

Wybicki, którego protest wywołał ogólne wzburzenie na sali sejmowej i odbił się szerokim echem w stolicy, przez kilka dni ukrywał się w Warszawie. Następnie 5 marca 1768 wyjechał do Piotrkowa, gdzie wprawdzie udało mu się wpisać swój manifest do akt urzędowych, po jego wyjeździe wpis został jednak wykreślony przez marszałka trybunału Konstantego Bnińskiego, wreszcie zarejestrował go na **Spiszu**, należącym wtedy do państwa polskiego, w aktach kapituły spiskiej.

Konfederacja barska

Modlitwa konfederatów barskich przed bitwą pod Lanckoroną,
obraz Artura Grottgera z 1863 roku

Kontakty z przyszłymi członkami konfederacji barskiej Wybicki zaczął nawiązywać wkrótce po przyjeździe do Warszawy w 1767. Konfederacja w Barze została zawiązana w obronie wiary katolickiej i przeciwko polityce Rosji prawie jednocześnie z wystąpieniem sejmowym Wybickiego – 29 lutego 1768. Zaraz po powzięciu wiadomości o utworzeniu konfederacji poseł postanowił do niej przystąpić, m.in. na skutek wieści o ekscesach wojsk rosyjskich w jego dobrach; dowiedział się mianowicie, że:

...ukochana matka moja ledwo z życiem w dobrach swoich uszła przed wściekłością kozaka, że wszystko było spustoszone; ja westchnąłem na to, zamiary przecię moje całe na to zwrócone były, jak się do Baru przebrać, dokąd już wojska moskiewskie i pułki królewskie ściągają

Kościół św. Anny w Barze

Józef Wybicki swój udział w powstaniu i zadania, jakie mu powierzali konfederaci, opisał bardzo szczegółowo w powstałych w późniejszym okresie życia wspomnieniach. Wybicki przekradł się ze Spiszu do Baru przez Kraków i Lwów w przebraniu pisarka i ekonomy. Został konsyliarzem generalnym przy **Jacku Kochańskim**, kierującym sprawami zagranicznymi barzan; jego głównym zadaniem były starania o pomoc dla konfederacji na dworach europejskich. Na dzień przed upadkiem Baru, 19 czerwca 1768, podążył z konfederatami za Dniestr.

Konfederat barski

Następnie z Filipowców pod **Chocimiem** został wysłany z misją do **biskupa kamienieckiego Adama Stanisława Krasieńskiego**. Odnalazł go w sierpniu 1768 w Cieszynie, po dramatycznej przeprawie w przebraniu chłopskim, udając niemowę, z Wołoszczyzny, przez Karpaty na Węgry i następnie Spisz. Razem z nim miał wyruszyć do Paryża, by pertraktować o pomoc dla konfederatów, po drodze w Wiedniu rozchorował się jednak po trudach przeprawy spod Chocimia i pozostał w stolicy Austrii.

Zamek wewnątrz twierdzy w Chocimiu

Adam
Stanisław
Krasieński

portret ze szkoły
Marcello
Bacciarellego

Po powrocie z Paryża biskup wysłał Wybickiego z tajną misją do Berlina do hrabiny Marianny Skórzewskiej, blisko związanej z królem pruskim **Fryderykiem II**, przez którą miano nadzieję na uzyskanie pomocy Prus dla konfederatów, oczekiwania te jednak również się nie spełniły. Z Berlina w grudniu 1768 Wybicki wyruszył jako emisariusz barzan do Prus Królewskich, miał również wciągnąć do konfederacji Gdańsk, gdzie mógł liczyć na pomoc rezydenta francuskiego.

Krół pruski
Fryderyk II

Po klęsce konfederatów w **bitwie pod Kcynią**, w której wziął udział, Wybicki zbiegł przez **Gdańsk i Lubekę** do Holandii.

Lubeka

Lejda

10 października 1770 został studentem prawa, filozofii i nauk przyrodniczych w **Lejdie** pod przybranym nazwiskiem Josephus Enkler.

Rok później wrócił do kraju i został wysłany z misją dyplomatyczną do Wiednia, gdzie miał nawiązać kontakt z ambasadą francuską. Jeszcze przed wyjazdem 5 sierpnia 1772 otrzymał od władz konfederackich, które rezydowały wówczas w Cieszynie (Cieszyn należał wtedy do monarchii Habsburgów i nie był częścią państwa polskiego), stopień wojskowy pułkownika.

Portret Józefa Wybickiego,
1882 r.

fot. Biblioteka Narodowa Polona

W Wiedniu spotkał się z księciem **Antonim Barnabą Jabłonowskim** (także konfederatem), z którym wiązały go już serdeczne stosunki. Po klęsce polityki barskiej i Pierwszym Rozbiorze Polski Wybicki powrócił do kraju.

Antoni Barnaba Jabłonowski,
portret pędzla Józefa Peszki

Małżeństwo z Kunegundą Drwęską

Jeszcze podczas tajnej misji do Berlina w 1768 Wybicki poznał swoją przyszłą pierwszą żonę – **Kunegundę Drwęską herbu Gozdawa**. Przez kilka następnych lat Wybicki utrzymywał korespondencję z Kunusią, do ponownego spotkania doszło dopiero w 1772, na dworze Skórzewskich w **Margońskiej Wsi** koło Margonina, dokąd przybył po upadku konfederacji. Kunusia była aż 17 lat starsza od Wybickiego. W końcu jednak bez wiedzy matki doszło do ślubu, który odbył się 17 października 1773 w kościele św. Wojciecha w Margoninie. Kunegunda, będąc blisko połogu, zmarła 17 sierpnia 1775, w wieku, jak wpisano w parafialnej księdze zgonów, „blisko 45 lat”. Wkrótce potem zmarła też matka Wybickiego.

Wiele lat po śmierci Kunegundy Józef Wybicki nadal utrzymywał kontakty z rodziną pierwszej żony. W 1808 roku podczas wizyty w **Grabianowie**, majątku jej bratanka – **sędziego śremskiego** Bonifacego Drwęskiego i jego żony Józefaty z Otto-Trąmpczyńskich został ojcem chrzestnym Praksedy Anny Drwęskiej.

Dwór w Grabianowie

Śrem i rzeka Warta

Po tych doświadczeniach Wybicki powrócił do działalności politycznej. Już 12 lipca 1775, jeszcze przed śmiercią Kunusi, książę wojewoda Antoni Barnaba Jabłonowski mianował go podwojowozim poznańskim. Urząd ten pełnił do 1776, następnie opuścił Wielkopolskę, wyjeżdżając do **Warszawy**.

Warszawa
tamtych czasów
ul. Krakowskie
Przedmieście
z kościołem
Świętego Krzyża

według obrazu
Bernardo Bellotto
- Canaletto

Bernardo Bellotto zwany Canaletto, "Widok Warszawy z tarasu Zamku Królewskiego", 1773, olej na płótnie, 269 x 166 cm, wł. Muzeum Narodowe w Warszawie, fot. MNW
Bernardo Bellotto zwany Canaletto, "Widok Warszawy z tarasu Zamku Królewskiego"

Warszawa tamtych czasów. Kolumna króla Zygmunta III Wazy i ul. Krakowskie Przedmieście według obrazu Bernardo Bellotto - Canaletto

W Warszawie, gdzie Wybicki otrzymał od króla godność szambelana, w 1777 został członkiem **Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych**, a następnie generalnym wizytatorem szkół okręgu wileńskiego, najbardziej się jednak zasłużył w pracach nad naprawą ustroju Rzeczypospolitej.

ELEMENTARZ
DLA SZKÓŁ PARAFIALNYCH
NARODOWYCH,

ZAWIERAJĄCY
I. NAUKĘ PISANIA I CZYTANIA.
II. KATECHIZM.
III. NAUKĘ OBYCZAJOWĄ.
IV. NAUKĘ RACHUNKÓW.
Pierwszy raz wydany.

Bez oprawy gr: 27.

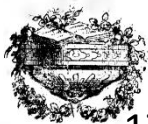
1785 r.

W KRAKOWIE 1785.
w Drukarni Szkoły Głównej Koronnej.

ALGIEBRA
DLA
SZKÓŁ NARODOWYCH

Pierwszy raz wydany.

Nieoprawa Zł. 6.
Oprawa w papier Zł. 6 gr. 10.

1782 r.

Roku 1782
w Międzywiu u Mikołaja Gróbla, B. J. K. Mei Nro 24 pod znakami Pościw, i 19
wielkich Szkołach w Kraju.

BOTANIKA

DLA SZKÓŁ NARODOWYCH

Pierwszy raz wydany.

Oprawa Zł: 2. Gr: 15.

w WARSZAWIE.

w Drukarni Nadwornej J. K. Mei.
i P. Kom: E. N. Roku 1785

1785 r.

Ignacy
Potocki,
prezes
TdKE,

portret
wykonany
około

1783/4 roku

FIZYKA
DLA

SZKÓŁ NARODOWYCH

CZĘŚĆ I
MECHANIKA

Pierwszy raz wydany

Oprawa - - - - Zł. 4.

1785 r.

W KRAKOWIE Roku 1785.
w Drukarni Szkoły Głównej Koronnej.

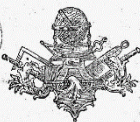
LOGARYTMY

DLA

SZKÓŁ NARODOWYCH

Pierwszy raz wydany.

Cena oprawnych w papierze gr: 20.

BIBLIOTEKA
W WARSZAWIE Roku 1787.
gm. megal.

W Drukarni J. K. Mei i Rzeczypospolitej
u XX. Scholaram Bazarum.

1787 r.

UKŁAD
GRAMMATYKI

DLA

SZKÓŁ NARODOWYCH

z Działu już skończonego
WYCIĄGNIONY.

1785 r.

Za pozwoleniem Związku Edukacyjnego.
W WARSZAWIE 1785.
w Drukarni MICHAŁA GRÓBLA, Księgarni Nadwornej
J. K. Mei.

ARYTMETYKA

DLA

SZKÓŁ NARODOWYCH

Trzeci raz wydany.

Bez oprawy - - Złot: 1. - gr. 10.

1785 r.

W KRAKOWIE 1785.

w Drukarni Szkoły Głównej Koronnej.

GRAMMATYKA

DLA SZKÓŁ NARODOWYCH

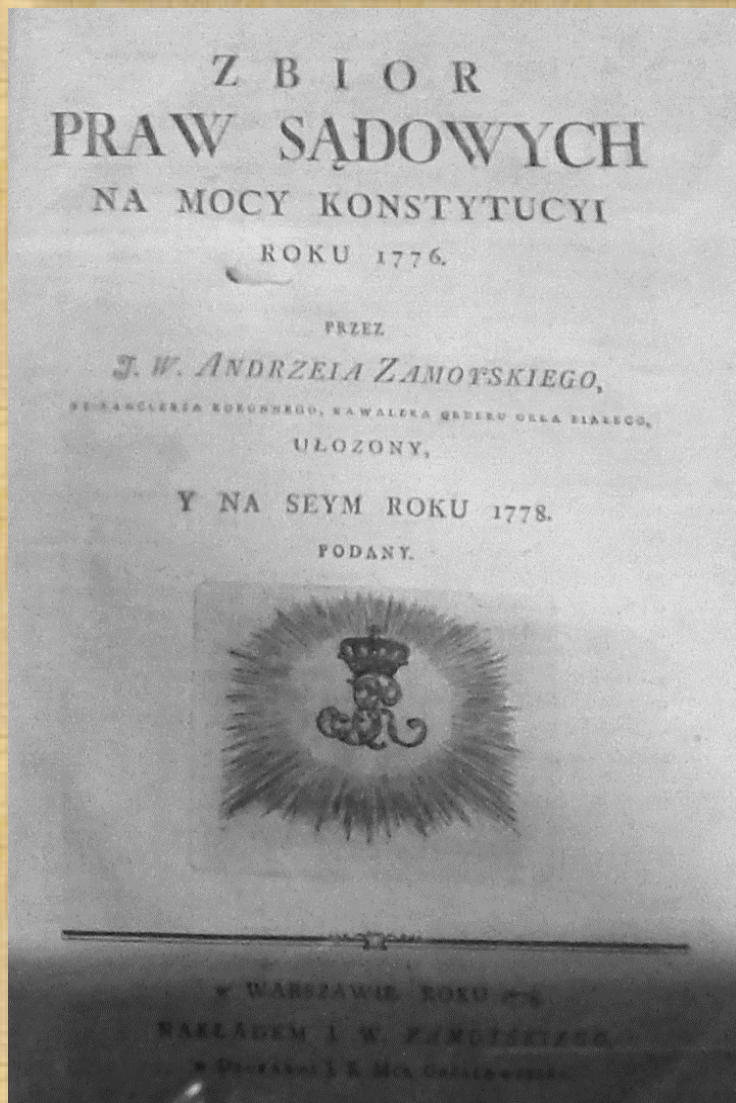
NA KLASĘ III

Drugi raz wydany.

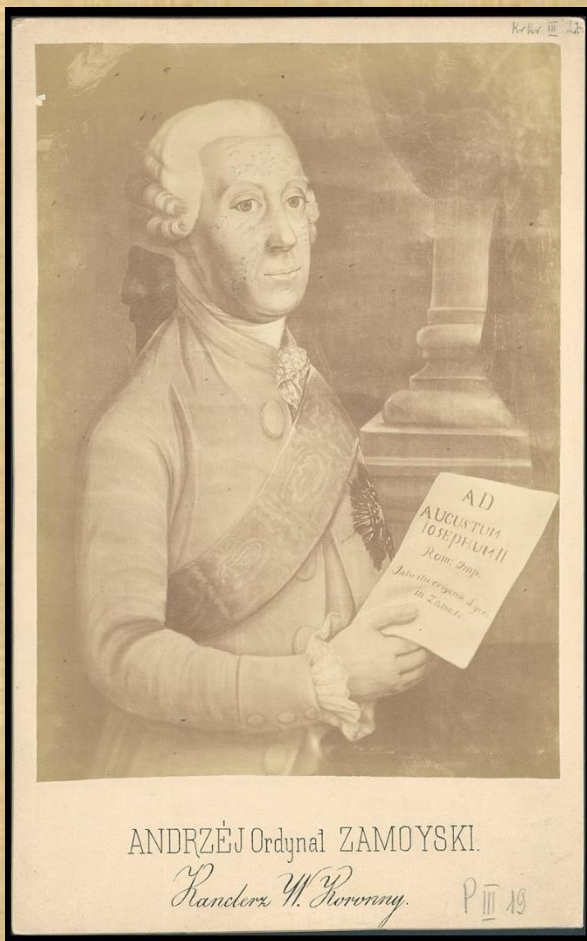
Nieoprawna { z Przepisami
bez Przepisów

1783 r.

Przy okazji pracy nad **Zbiorem praw sądowych** powstało jedno z najważniejszych i najobszerniejszych dzieł Wybickiego: **Listy patriotyczne do Jaśnie Wielmożnego eks-kanclerza Zamoyskiego, prawa układającego** - pisane

Ostatecznie, wysiłki Zamoyskiego i współpracujących z nim reformatorów spęły na niczym. Kiedy w 1780 sejm odrzucił *Zbiór praw sądowych*, Wybicki, chociaż jeszcze 13 listopada 1780 został mianowany szambelanem królewskim, wycofał się z życia politycznego i powrócił do zajęć gospodarskich.

Andrzej Hieronim Zamoyski,
grafika z ok. 1875 r.

Kanclerz Andrzej Zamoyski z dziećmi przed popiersiem Jana Zamoyskiego (1793)

Małżeństwo z Esterą Wierusz - Kowalską.

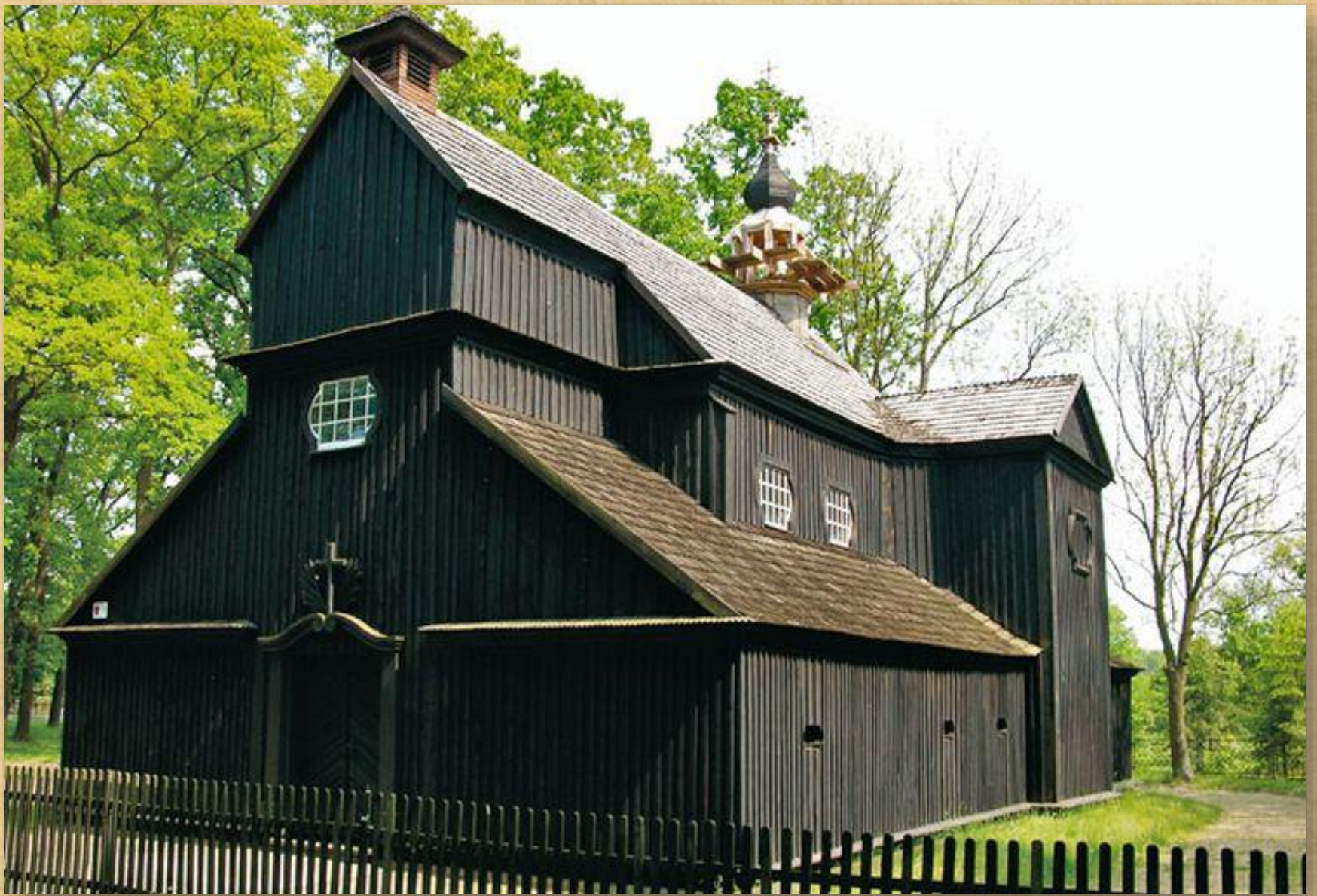
Swoją drugą żonę, Esterę Wierusz-Kowalską, Wybicki poznał jako 15-letnią dziewczynę już w 1772, kiedy powracając z Wiednia zatrzymał się w majątku Franciszka Rostworowskiego w **Wełnie** koło **Rogoźna**.

Ratusz w Rogoźnie

Józef Wybicki kolejną swoją wybrankę, Esterę Wierusz-Kowalską, poznał jako 15-letnią dziewczynę. Oświadczył się, został przyjęty i ożenił się. Miał wówczas 33 lata. Na ślubnym kobiercu para stanęła w istniejącym do dziś - w niezmienionej formie - drewnianym kościele Podwyższenia Krzyża Świętego w wielkopolskiej wsi Wełna.

Istniejący do dziś - w niezmienionej formie - drewniany kościół
Podwyższenia Krzyża Świętego w wielkopolskiej wsi Węlna.

W nowym otoczeniu poświęcał się przede wszystkim pracy w gospodarstwie, przeważnie trzymając się z dala od wielkiej polityki. Prowadził też szczęśliwe życie rodzinne, a kochająca go żona urodziła trójkę dzieci: Teresę (1782), Łukasza (1785) i Józefa (1787). Miał też czas na twórczość literacką, pisanie wierszy, dramatów i oper.

Opera **Polka** Wybickiego, napisana w Manieczkach

P O L K A

0321
O P E R A

W TRZECH AKTACH.

W WARSZAWIE 1789.

w Drukarni J. K. Mei i Rzeczypospo-
litey u XX. Scholarum Piarum.

Wojciech Bogusławski
Wykształciciel Sceny Krajowej

W Manieczkach dokończył zaczęta jeszcze w Warszawie komedię *Kulig* i tragedię *Zygmunt August*, później napisał w swoim dworku jeszcze pięć oper: *Kmiotka*, *Samnitkę*, *Pasterkę zabłąkaną*, *Polkę*, prawdopodobnie też zaginioną *Ojczyznę z jednym synem* (wspominał o niej w listach), oraz komedie, m.in. *Warro na wsi*. Z utworów tych tylko *Kulig* i *Polka* zostały wystawione w zawodowym teatrze w Warszawie (*Kulig* w inscenizacji **Wojciech Bogusławskiego** w 1783), niektóre sztuki i opery wystawiano na przedstawieniach amatorskich w Manieczkach i dworach sąsiadów Wybickich.

Wojciech Bogusławski na litografii Seweryna Oleszczyńskiego.

Pełną szczęśliwości atmosferę życia w Manieczkach oddaje wiersz Wybickiego poświęcony jego domowi.

*Domku mój luby – Opatrzności darze!
Domku pokoju i dawco wygody,
Dom, coś zgodnej dał przytułek parze,
Domku, co swemi wyżywasz mnie płody,
Domku, co zdrowie, umysł dajesz stały,
Domku, co innej nie masz w sobie skazy,
Tylko żeś drobny, żeś nieokazały,
Bądź pozdrowiony po kilkakroć razy!*

Dworek, w którym mieszkali Wybiccy i któremu jest poświęcony ten wiersz, nie zachował się do dzisiejszych czasów; znajdował się on w pobliżu miejsca, gdzie obecnie stoi kościół w Manieczkach. Obecny dwór w Manieczkach, w którym przez pewien czas funkcjonowało Muzeum Józefa Wybickiego, został zbudowany w 1894.

Kaplica w Manieczkach,
wybudowana przez Wybickiego
w 1786

Działalność polityczna w ostatnich latach I Rzeczypospolitej. Powstanie kościuszkowskie. Chociaż w okresie zamieszkiwania w Manieczkach Wybickiego pochłaniały przede wszystkim praca w gospodarstwie, życie rodzinne i twórczość literacka, nie odsunął się całkowicie od polityki. W 1780 został wybrany na sejm jako poseł województwa poznańskiego.

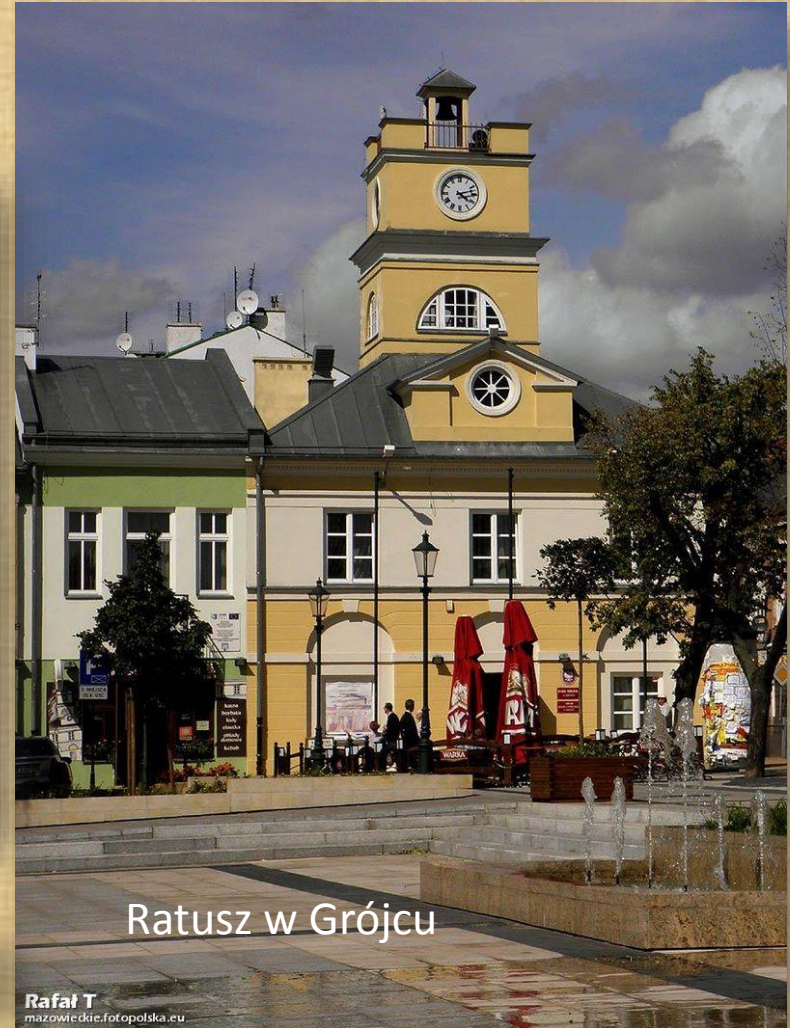
Herb województwa
poznańskiego
XIV w. – 1793 r.

W 1792 nabył majątek w **Krobowie** koło **Grójca**, dokąd rok później, w 1793, sprowadził rodzinę. Wkrótce wszyscy przenieśli się do Warszawy. Manieczki, które w tym samym roku na skutek **II rozbioru Polski** znalazły się w zaborze pruskim, oddał w dzierżawę.

Dwór w Krobowie koło Grójca

Ratusz w Grójcu

W obliczu coraz wyraźniej się zarysowującej perspektywy upadku kraju nastroje powstańcze i spiskowe narastały w Polsce już od dłuższego czasu. Uczestnikiem spisku, zawiązanego na emigracji w Saksonii przez **Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja i Tadeusza Kościuszkę**, w kraju został też Wybicki, który należał do prawego skrzydła spiskowców.

Ignacy Potocki

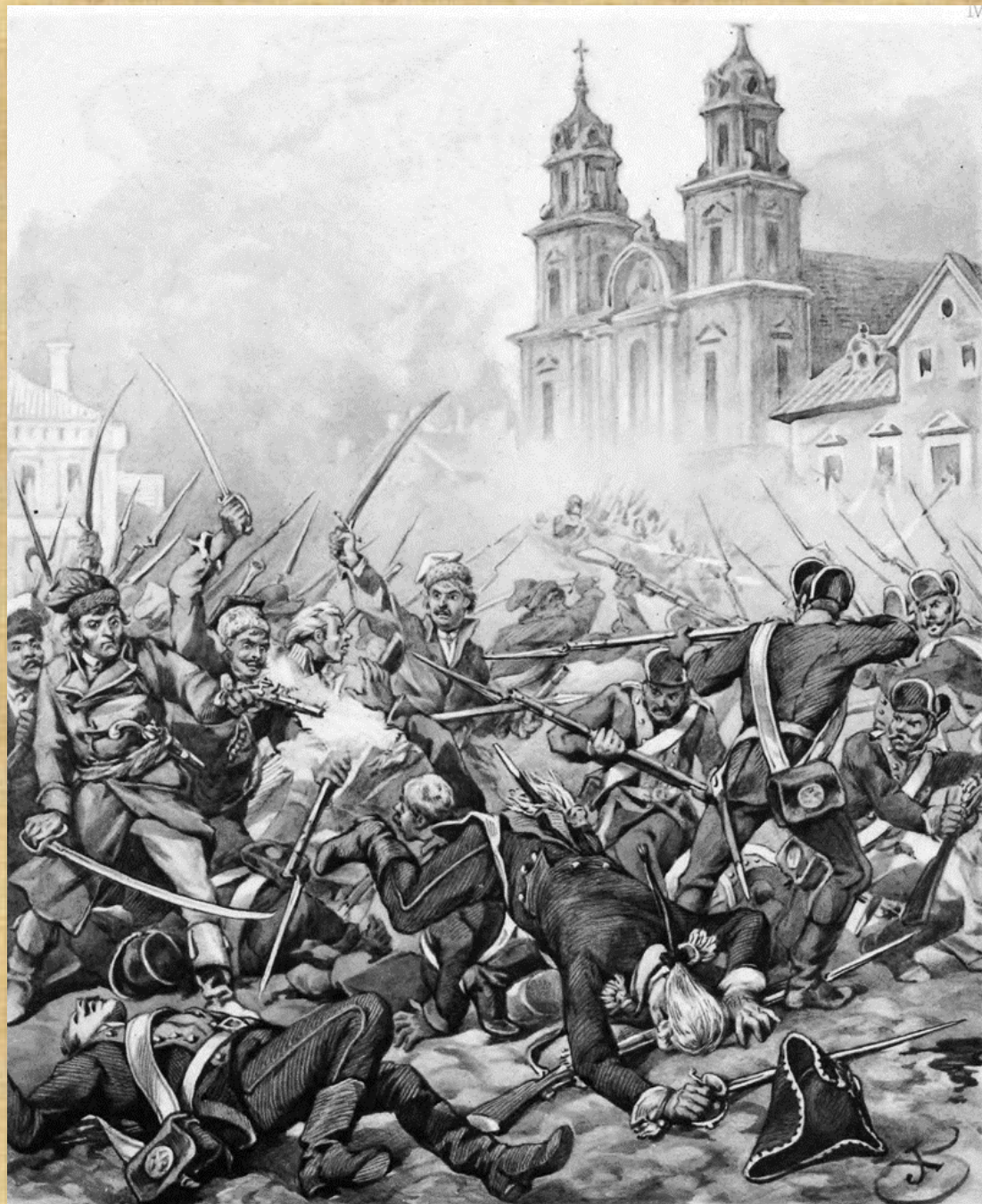
Hugon Kołłątaj

Tadeusz Kościuszko

Po wybuchu insurekcji
kościuszkowskiej wszedł
do jego władz.
Kiedy w kwietniu 1794 r.
powstanie rozszerzyło się
na Warszawę
(insurekcja warszawska),
został członkiem
departamentu wojskowego
Rady Zastępczej Tymczasowej,
naczelnego organu władzy
wykonawczej w mieście.

Walki na Krakowskim
Przedmieściu,
szkic
Juliusza Kossaka

Insurekcja kościuszkowska, powstanie kościuszkowskie, daw. rewolucja polska 1794 roku – polskie powstanie narodowe przeciw Rosji i Prusom w 1794 roku, które obejmowało również insurekcję warszawską, wileńską, kurlandzką, wielkopolską i kilka innych.

Józef Chełmoński, *Modlitwa przed bitwą*

Generał Tadeusz Kościuszko,
Najwyższy Naczelnik
Siły Zbrojnej Narodowej
w insurekcji 1794 roku.

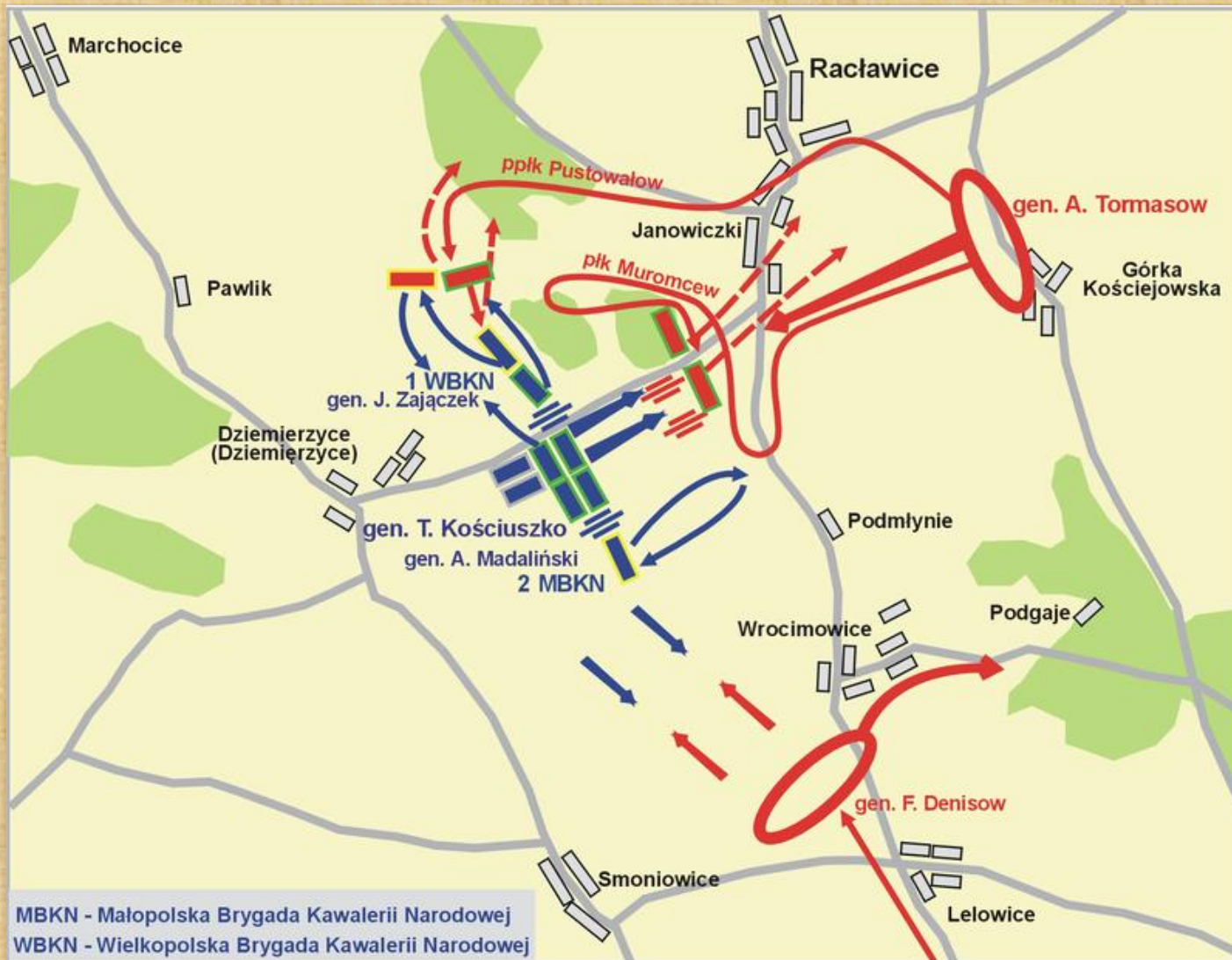
portret pędzla
Kazimierza Wojniakowskiego
sprzed 1812 roku

„Bitwa pod Racławicami”
Fragment obrazu
Jan Styka - Wojciech Kossak

Przeciwnikiem Kościuszki
pod Racławicami
był generał
Aleksander Tormasow.

BITWA POD RACŁAWICAMI (4.04.1794)

- piechota polska
- kawaleria polska
- kosynierzy i pikinierzy

- piechota rosyjska
- kawaleria rosyjska

Kościuszko według Juliusza Kossaka

Kościuszko według Jana Styki

Michał Stachowicz,
Wprowadzenie do Krakowa
12 rosyjskich armat
zdobytych
pod Racławicami,
wikipedia

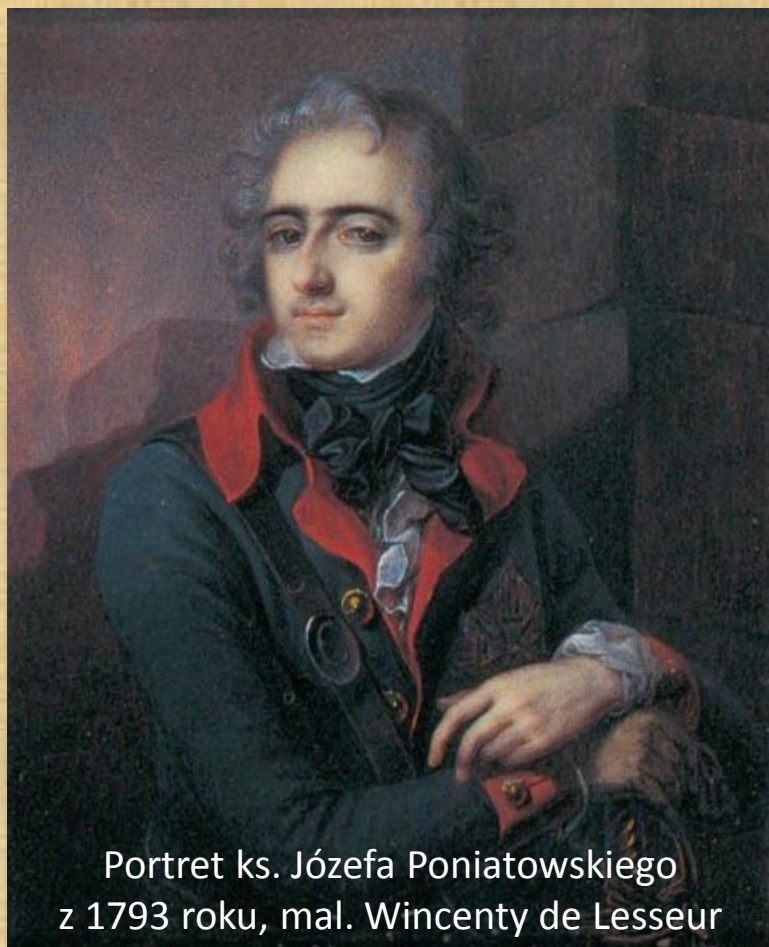
Chociaż nie akceptował żądań rewolucji społecznej i pełnego równouprawnienia
mieszczan i pospólstwa, współpracował też z nowym prezydentem miasta
Ignacym Zakrzewskim i Janem Kilińskim.

Ignacy Wysogota Zakrzewski

Jan Kiliński

We władzach powstania został pełnomocnikiem rządowym dla spraw wojskowych przy księciu **Józefie Poniatowskim**. Nosił mundur, w lipcu 1794 otrzymał od Kościuszki rangę generała-majora ziemiańskiego milicji pomorskiej, latem 1794 został też komisarzem cywilno-wojskowym ziemi czerskiej przy dywizji **gen. Stanisława Mokronowskiego**, broniącej Warszawy przed Prusakami, sam jednak nie walczył z bronią w rękę.

Portret ks. Józefa Poniatowskiego
z 1793 roku, mal. Wincenty de Lesseur

Stanisław Mokronowski

Na okres ten przypada również pierwsze spotkanie Wybickiego z **Janem Henrykiem Dąbrowskim**, przyszłym twórcą **Legionów Polskich we Włoszech**.

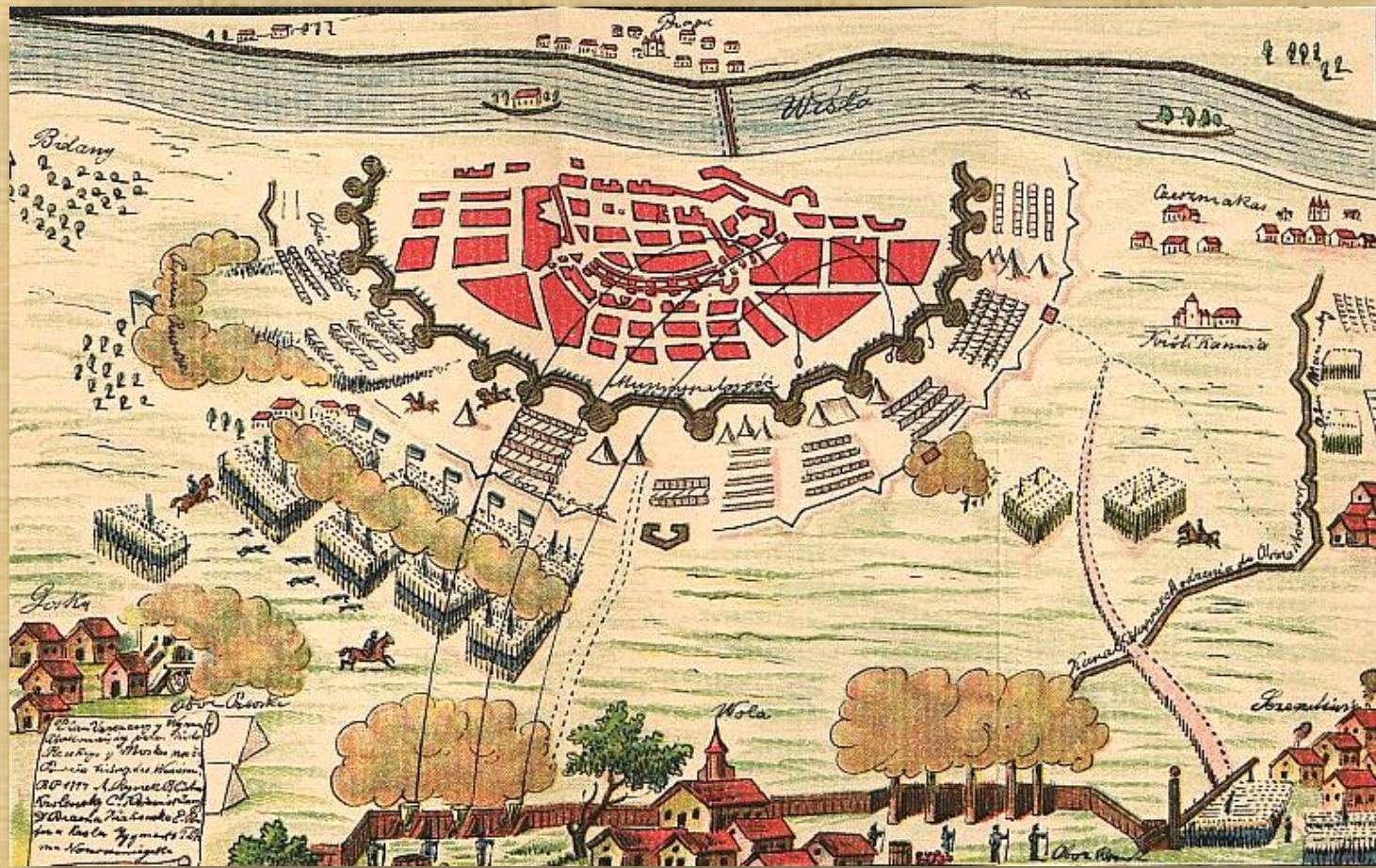

Generał Henryk Dąbrowski

Generał Jan Henryk Dąbrowski na czele Legionów, obraz Juliusza Kossaka

Spotkanie to miało miejsce w dramatycznych okolicznościach. Dąbrowski, który młodość spędził w Saksonii i słabo mówił po polsku, dopiero w 1792 przeszedł z armii saskiej do wojska polskiego. Niezorientowany w miejscowych stosunkach, przystąpił do konfederacji targowickiej, przez co posądzono go o zdradę. Podejrzenia o wrogie knowania doprowadziły w końcu do wytoczenia mu sprawy sądowej na sesji departamentu wojskowego, która odbyła się w Warszawie 1 maja 1794. Dąbrowskiemu groziła nawet kara śmierci, został jednak uniewinniony dzięki mowie, jaką w jego obronie wygłosił Wybicki.

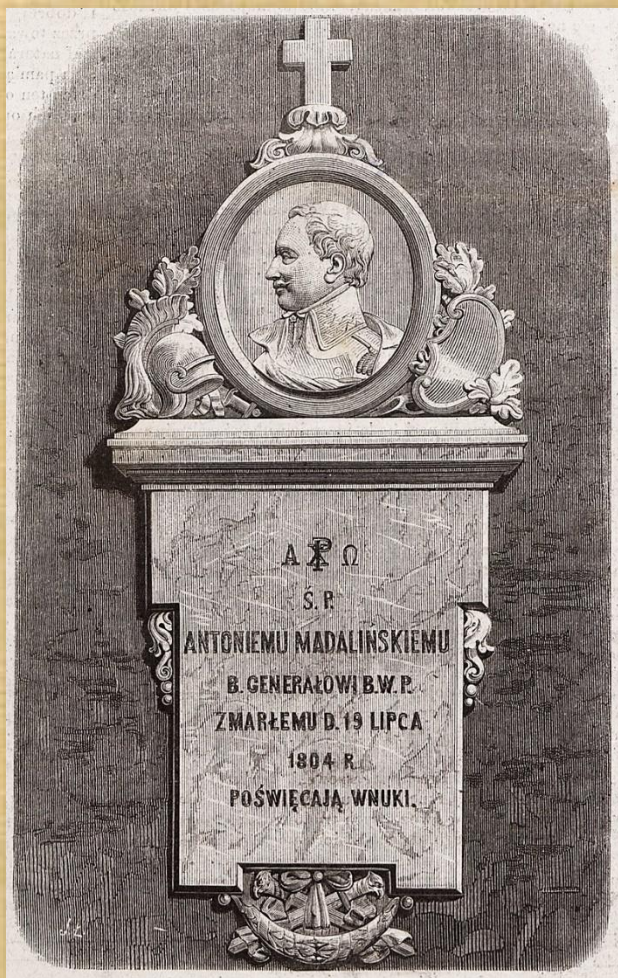
Plan oblężenia
Warszawy
w 1794 r.

Był to początek długoletniej przyjaźni Wybickiego i Dąbrowskiego, która zaowocowała wspólną pracą dla dobra kraju. Kiedy we wrześniu 1794 Kościuszko rozkazał Dąbrowskiemu wkroczyć do Wielkopolski, jednocześnie mianował Wybickiego pełnomocnikiem rządowym przy oddziałach Dąbrowskiego. Wcześniej, w sierpniu 1794, Wybicki zredagował tekst odezwy Kościuszki do Wielkopolan, kiedy w Wielkopolsce (od II rozbioru będącej pod panowaniem pruskim) również wybuchło **powstanie**.

Wjazd Jana Henryka Dąbrowskiego do Poznania, malarz Jan Gładysz

Zadaniem Wybickiego podczas wyprawy wielkopolskiej było też łagodzenie konfliktów pomiędzy Dąbrowskim, a **generałem Antonim Madalińskim**, który dołączył do oddziałów Dąbrowskiego. Chociaż stosunki pomiędzy oboma generałami początkowo nie układały się najlepiej, Wybickiemu udało się doprowadzić ich do zgody.

Epitafium Antoniego Madalińskiego w kościele parafialnym w Przybyszewie, dłuta Bolesława Syrewicza.

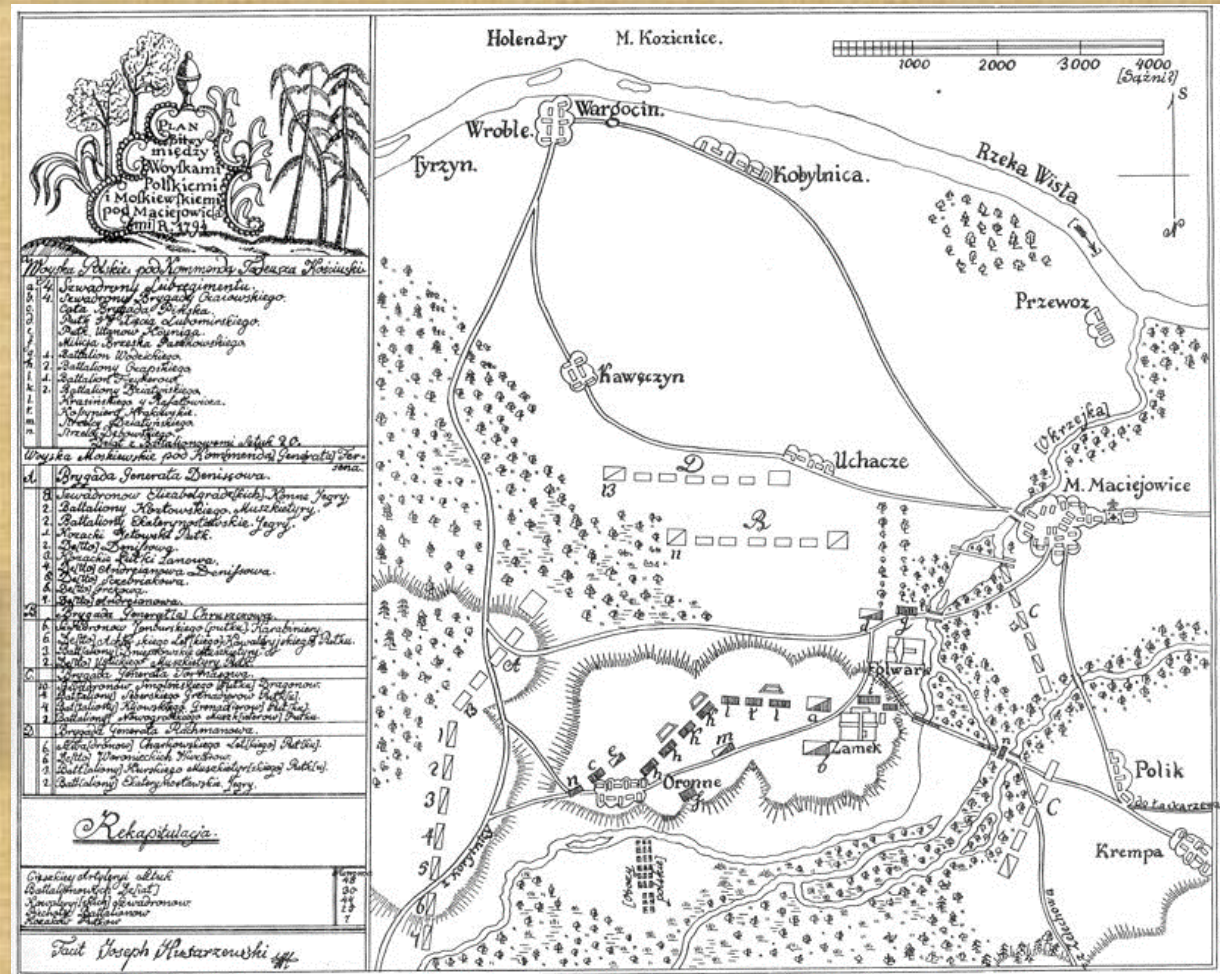
Drzeworyt Józefa Łoskoczyńskiego z 1876 roku

Antoni Józef Madaliński

Z korpusem Dąbrowskiego Wybicki przeszedł cały szlak bojowy w Wielkopolsce, przez **Słupcę**, **Gniezno**, gdzie mieszkańcy zgotowali Dąbrowskiemu i Wybickiemu entuzjastyczne przejście, **Łabiszyn**, pod którym doszło do potyczki z wojskami pruskimi, do **Bydgoszczy**, którą po krótkiej walce zajęto 3 października. Planowano jeszcze marsz na Pomorze, Wybicki wkroczył nawet do **Świecia**, klęska pod **Maciejowicami** zmusiła jednak Dąbrowskiego do przerwania kampanii i odwrotu w kierunku Warszawy.

Bitwa pod Maciejowicami,
kopia planu Józefa
Hussarzewskiego

Obraz "Kościuszko upadający z koniem w bitwie pod Maciejowicami",
Jan Bogumił Plersch (XVIII w.).

Po upadku powstania i zajęciu Warszawy Wybicki przedostał się do **Zamościa**, gdzie potajemnie spotkał się z rodziną, po czym, ścigany pruskimi listami gończymi, musiał udać się na emigrację. Przez **Lwów** wyjechał do **Tarnowa**, stamtąd na podstawie paszportu wystawionego na inne nazwisko udał się do **Pragi** i następnie do **Szwajcarii**. W marcu 1795 w **Bazylei** uzyskał paszport i mógł wyjechać do **Paryża**, dokąd przybył 27 marca 1795 r.

Rynek i ratusz
w Tarnowie
(1800)
Zygmunt Vogel

Pobył w Paryżu. Utworzenie Legionów Polskich we Włoszech

Wybicki był jednym z wielu Polaków, którzy po upadku powstania kościuszkowskiego udali się na emigrację. Większość działaczy znalazła się w Paryżu, gdzie szybko podzielili się na stronnictwa odzwierciedlające niedawne podziały polityczne w kraju. Wybicki należał do konserwatywno-umiarkowanej Agencji, w której działali też **Franciszek Barss** i Józef **Wielhorski**, dążącej do odbudowy kraju w oparciu o zasady ustrojowe Konstytucji 3 maja. Początkowo współpracował też z radykalną Deputacją Polską, której celem były kontynuacja działalności spiskowej i ponowne wzniecenie powstania w kraju przy pomocy Francji i Turcji.

Franciszek Barss

Józef Hrabia
Wielhorski

Problemy finansowe, które towarzyszyły emigracji znalazły jednak nieoczekiwane rozwiązanie, kiedy Wybicki otrzymał z kraju od **Dominika Dziewanowskiego** darowiznę w wysokości 1000 **czerwonych złotych** na potrzeby ojczyzny; część z tej kwoty Wybicki przeznaczył na wyposażenie Dąbrowskiego.

Czerwony złoty
staropolskie określenie monety złotej,
florena, dukata
(40 dukatów Zygmunta III Wazy z 1621)

Dominik Dziewanowski

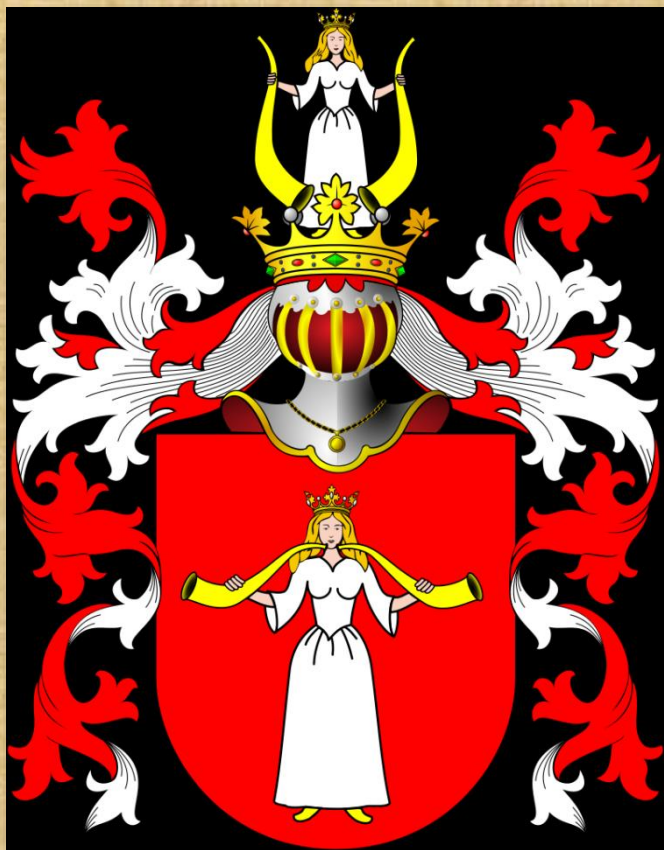
2 grudnia 1796 Dąbrowski dotarł do Mediolanu. Choć Napoleon początkowo niechętnie zapatrywał się na kwestię utworzenia polskiego wojska, dzięki interwencji **Antoniego Amilkara Kosińskiego** u szefa sztabu **Louis-Alexandre Berthiera**, zaufanego Napoleona, przyszły cesarz wydał zgodę. 9 stycznia 1797 Dąbrowski podpisał z rządem Republiki Lombardzkiej umowę, kontrasygnowaną również przez Napoleona, o utworzeniu **Legionów Polskich we Włoszech**.

Generał Louis-Alexandre Berthier

Portret gen. Kosińskiego w miedziorycie
M. Jaroczyńskiego

Herb Dąbrowski

Wjazd Jana Henryka
Dąbrowskiego do Rzymu,
obraz Januarego Suchodolskiego

**Polski hymn narodowy
w 200. rocznicę śmierci Józefa Wybickiego
autora tekstu Pieśni Legionów Polskich we Włoszech**

Mazurek Dąbrowskiego

O HYMNIE I JEGO AUTORZE

FW. Nettling, *Józef Wybicki* (Polona)

Józef Wójcicki

Twórca Hymnu Narodowego Józef Wybicki

Po pomyślnym sfinalizowaniu zabiegów o utworzenie legionów, w którym miał też swój znaczny udział, Wybicki postanowił dołączyć do polskich oddziałów. Wyjechał z Paryża i 7 lipca 1797 dotarł do Reggio nell'Emilia, w którym kwaterował **Dąbrowski i jego żołnierze**.

Wybicki był pod dużym wrażeniem patriotycznej atmosfery w mieście – w całym Reggio widać było polskie mundury i słyszeć polski język. Największe wrażenie wywarły jednak na nim zorganizowane przez władze miejskie uroczystości w dniu 16 lipca 1797 dla uczczenia przyłączenia Reggio do Republiki Cisalpińskiej, świeżo utworzonej w miejsce Republiki Lombardzkiej. Po przyjęciu na ratuszu i mszy w katedrze przez ulice miasta przemaszerowała defilada wojskowa, w której uczestniczyły też polskie oddziały legionowe. W tych okolicznościach Wybicki napisał słowa pieśni znanej obecnie jako ***Mazurek Dąbrowskiego*** – **polski hymn narodowy**.

Marsz, marsz Dąbrowski, obraz Juliusza Kossaka

Pieśń Legionów Polskich w Włoszech

Jeszcze Polska nie umarła,
kiedy my żyjemy.
Co nam obca moc wydała,
śwała odbijemy.

masz masz Debuski
do polski ziemi wstęski
za Jaurim przewodem
stęciem się inawodem.

Tak ciarniecki do Romania
wzrost się przez masze
dla ciy my ratowania
po swedzkim rozbiorze.
masz masz ab

Przeprzem wisty przepriem warty
Gedriem Polubamy
dat nam profletat Henal'ite
iab uspic iac namy
masz masz ab

niem u maszkal niecierdree,
gdy iq wry patosca,
hastem wry sthich zgoda Gdzie
y ozy ma nasza.
masz masz ab

~~fur tam ocy~~
fur tam ocy do swy traci
mei zapta ka my.
stuhay ^{jenig} ~~stuhay~~, pono no ci
Gia wta saba ry.
masz masz ab

na to wry etlich iedne gityy
Doye tyz niewoli
mamy Ructunishce Kory
Kosciuszky Doy parwoli.

seba

Dokładna data i okoliczności napisania i pierwszego wykonania **Mazurka Dąbrowskiego**, pierwotnie znanego jako **Pieśń Legionów Polskich we Włoszech**, nie są pewne i są przedmiotem sporów wśród historyków. Według Wojciecha Podgórskiego było to: ...między 16 a 19 lipca 1797 r. – pod wpływem pierwszego wzruszenia, jakie opanowało Wybickiego na widok polskich mundurów, orłów, sztandarów – powstały strofy żołnierskiego wyznania wiary: **Jeszcze Polska nie umarła.**

Faksymile rękopisu **Mazurka Dąbrowskiego** Józefa Wybickiego

Pieśni Legionów Polskich w Włoszech

Jeszcze Polska nie zginęła,
kiedy my żyjemy.
Co nam obca moc wdarła,
śmiało odbijemy.

maże może Dobrych
do polski wrości wstąpi
za Twoim przewodem
ścigramy ich i narodem.

Tak Ciarniecki do Rumana
wziął się przez morze
do cesary i w rękach
po Szwedzkim wrobie.
maże może et

Przejdziem wistę przejdziem wistę
Będziem Polakami
dat nam przykład Bonaparte
jak zwyciężać mamy
maże może et

niamu muskał niecierpieć,
gdz i wrocy patarsa,
hastem wrocy obich igoda Bedia
y oze y ma nasza.
maże może et

~~fun tam oze~~
fun tam oze do swej braci
mieni zapłaćka my.
stachaj ~~stachaj~~, pono no i
bia wta saba my.
maże może et

na to wrocy obich iedne gitoz
Doye ty niewoli
mammy Ructawichue Kozy
Kosciuszky Duz parwoli.

seluz

Autograf
"Pieśni legionów polskich
we Włoszech",
1797,
Reggio nell'Emilia,
Włochy,

fot. MSWiA

*Jeszcze Polska nie umarła,
kiedy my żyjemy.
Co nam obca moc wydarła,
szablą odbijemy.*

*Marsz, marsz, Dąbrowski
do Polski z ziemi włoski
za Twoim przewodem
złączem się z narodem.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Jak Czarniecki do Poznania
wracał się przez morze
dla ojczyzny ratowania
po szwedzkim rozbiore.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Przejdziem Wisłę przejdziem Wartę
będziem Polakami
dał nam przykład Bonaparte
jak zwyciężać mamy.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

**Tekst w obecnie śpiewanej wersji
odbiega od kanonicznej wersji
pióra Wybickiego:**

*Niemiec, Moskal nie osiedzie,
gdy jąwszy pałasza,
hasłem wszystkich zgoda będzie
i ojczyzna nasza.*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Już tam ojciec do swej Basi
mówi zapłakany:
„słuchaj jeno, pono nasi
biją w tarabany.”*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

*Na to wszystkich jedne głosy:
„Dosyć tej niewoli
mamy Racławickie Kosy,
Kościuszkę Bóg pozwoli.”*

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Aktualnie obowiązujący tekst

*Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.*

*Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.*

*Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.*

*Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.*

*Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.*

*Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.*

*Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany –
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany.*

*Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.*

Z Legionami Polskimi we Włoszech.

Po opuszczeniu Reggio przez oddziały Dąbrowskiego Wybicki pozostał z Legionami, prowadząc między innymi pracę wychowawczą wśród żołnierzy i kierując w głównej kwaterze w Mediolanie komisją rozpatrującą prośby o przyjęcie do Legionów. Razem z dowódcą dokonywał przeglądów żołnierzy wyruszających w bój, docierał do przednich straży, rozmawiał z legionistami. Legioniści i Wybicki nie uniknęli też wplątania w międzynarodowe i wewnętrzne intrygi polityczne na terenie Włoch. Francuzi poufnie zachęcali Dąbrowskiego do marszu na Państwo Kościelne, by potem odżegnywać się od jego działań i grozić rozwiązaniem Legionów.

Legionista polski we Włoszech

LEGION POLSKI
we Włoszech

1797 – 1802

Legion polski we Włoszech
1797 – 1802

Artyleria Lekka Konna

mal. Kajetan Saryusz-Wolski

PIERWSZA POLSKA
PÓLBRYGADA PIESZA

NA ŻOŁDZIE
RZECZYPOSPOLITEJ
FRANCUSKIEJ

mal. Kajetan Saryusz-Wolski

Richard Knittel - Uniformen Kavalle.

I^{ny} BATALION PIECHOTY POLSKIEJ W SŁUŻBIE RZECZYPOSPOLITEJ TRANSPADAŃSKIEJ.
pod dowództwem majora Strzałkowskiego.

I^{ny} BATALION
szef Białowiejski

II^{ny} BATALION
szef Forestier

IIIⁿⁱ BATALION
szef Grabiński.

JENERAŁ JAN HENRYK DĄBROWSKI
Wódz Legionów Polskich we Włoszech.

1. V^{ty} BATALION. dow: Jasński
2. VI^{ty} BATALION. dow: Zagórski
3. VII^{ty} BATALION. dow: Zawadzki
(I^{ty} Legion Polski we Włoszech w r. 1800.

Generał Brygady
Władysław Franciszek Jabłonowski,
„Murzynek”
litografia

Sam Wybicki wyjechał do Rzymu w kwietniu 1798, tam objął opiekę nad tworzącą się legią rzymską **Władysława Jabłonowskiego**, skonfliktowanego z Dąbrowskim, usiłując utrzymać legiony pod wspólnym dowództwem. Sytuacja była tym trudniejsza, że w sierpniu w Rzymie i całym Państwie Kościelnym wybuchły walki, w których legioniści ponieśli duże straty. Od września 1798 do stycznia 1799 Wybicki ponownie przebywał w kwaterze głównej w Mediolanie, potem znowu towarzyszył oddziałom podczas walk we Włoszech.

W 1799 sytuacja militarna stawała się niekorzystna dla Francuzów i walczących z nimi wojsk polskich, dlatego też w maju tego roku Wybicki wyjechał do przygranicznego miasta francuskiego Chambéry, gdzie przed nacierającymi wojskami austriackimi i korpusem **Suworowa** schronił się też rząd Republiki Cisalpińskiej, potem do Genewy i wreszcie na początku 1800 powrócił do Paryża.

Generał
Aleksandr Wasiljewicz
Suworow

Idealizowany portret oficjalny
(kopia anonimowa według
oryginału D. Lewickiego)

W maju 1800, po raz pierwszy od czasów powstania, spotkał się z Kościuszką, który w 1797 powrócił z Ameryki. Wybicki korespondował z nim jeszcze podczas pobytu we Włoszech, teraz często odbywał z nim narady, wspólnie przygotowywali memoriały dla francuskich generałów i ministrów. Starania o posunięcie sprawy polskiej do przodu na arenie międzynarodowej zakończyły się jednak niepowodzeniem – podpisany 9 lutego 1801 pokój w Lunéville nie uwzględniał interesów Polski.

Andrzej Tadeusz Bonawentura
Kościuszko

W tej sytuacji Wybicki postanowił opuścić Paryż i przenieść się do Prus. Władze pruskie nie zezwoliły mu na powrót do Manieczek, gdzie wciąż mieszkała jego rodzina, udzieliły mu jednak amnestii, Wybicki mógł więc osiąść najpierw we Wrocławiu, później w Dreźnie. We Wrocławiu dołączyli do niego synowie Łukasz i Józef, mógł się więc zająć ich edukacją. Z resztą rodziny spotkał się dopiero w maju 1806 w **Wyganowie** na ślubie córki Teresy, która wychodziła tam za mąż za Floriana Roźnowskiego. Było to pierwsze spotkanie Wybickiego z rodziną po 12 latach.

Wyganów Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego

Wygnów

Powstanie wielkopolskie 1806 roku

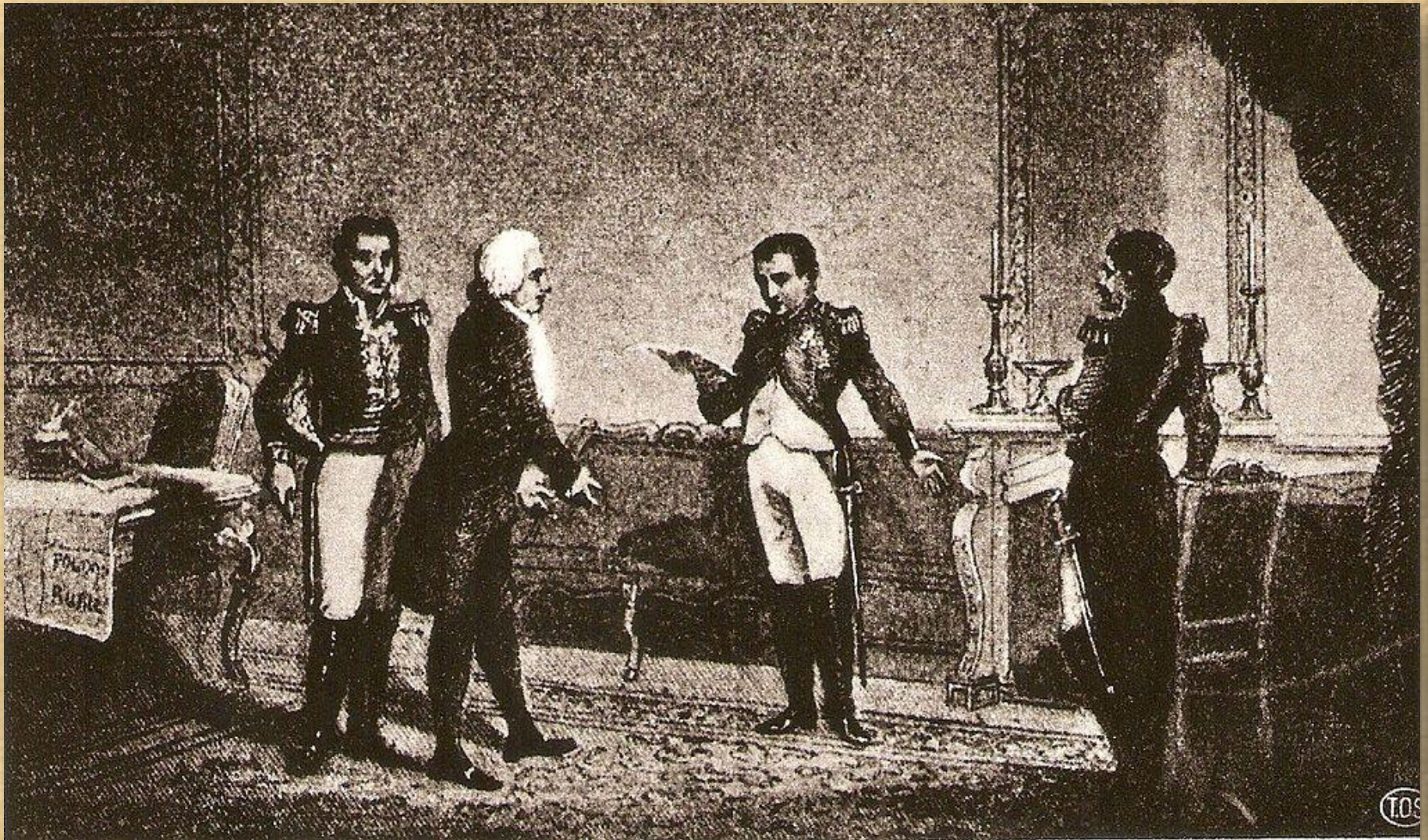

W październiku 1806 doszło do wybuchu wojny francusko-pruskiej (**IV koalicja antyfrancuska**) i Napoleon znowu zaczął myśleć o skorzystaniu z siły zbrojnej polskiego żołnierza. Zaraz po wybuchu wojny cesarz wezwał Dąbrowskiego i w rozmowie z nim polecił wezwać Wybickiego. Dąbrowski wysłał list do przyjaciela, pisząc: ***Cesarz miał długą ze mną rozmowę. Idzie tutaj o egzystencję kraju naszego. Przybywaj! Obecność twoja jest tu nam potrzebna.***

Wybicki tymczasem opuścił Drezno i podążał na Śląsk. Kilkanaście mil za stolicą Saksonii adiutant marszałka **Davouta, Florian Kobyliński**, doręczył mu list i ściągnął go do kwatery gen. Dąbrowskiego w Berlinie. Tam 3 listopada 1806 doszło do rozmów Wybickiego i Dąbrowskiego z Napoleonem, podczas których Napoleon obiecał przywrócić Polsce niepodległość, wypowiadając przy tym słynne zdania: ***Na niepodległość trzeba sobie zasłużyć! Obaczę, jeżeli Polacy godni są być narodem.***

Louis Nicolas Davout
Marszałek Francji

Spotkanie Dąbrowskiego (pierwszy z lewej) i Wybickiego (drugi z lewej)
z Napoleonem w Berlinie w 1806

Pierwsze wojska francuskie (był wśród nich adiutant Dąbrowskiego **Maurycy Hauke**) wkroczyły do Poznania już 3 listopada. 6 listopada przyjechali też Dąbrowski z Wybickim, wywołując w mieście ogromny entuzjizm.

W relacji z tego dnia można przeczytać:

Dąbrowski z Wybickim zbliżali się wolno powozem [...] Powóz generalski poprzedzali już gońcy, rozrzucający wspomnianą proklamację do Narodu [...] Mimo dżdżystej pogody listopadowej na drogach podmiejskich witały ich tłumy, a entuzjizm stawał się coraz większy, im bliżej byli miasta [...] Dąbrowski i Wybicki słyszają znane sobie słowa: „Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę, będziemy Polakami!” Tak, to lud śpiewa, a z jego oczu płyną łzy szczęścia, radości.

Jan Maurycy Hauke

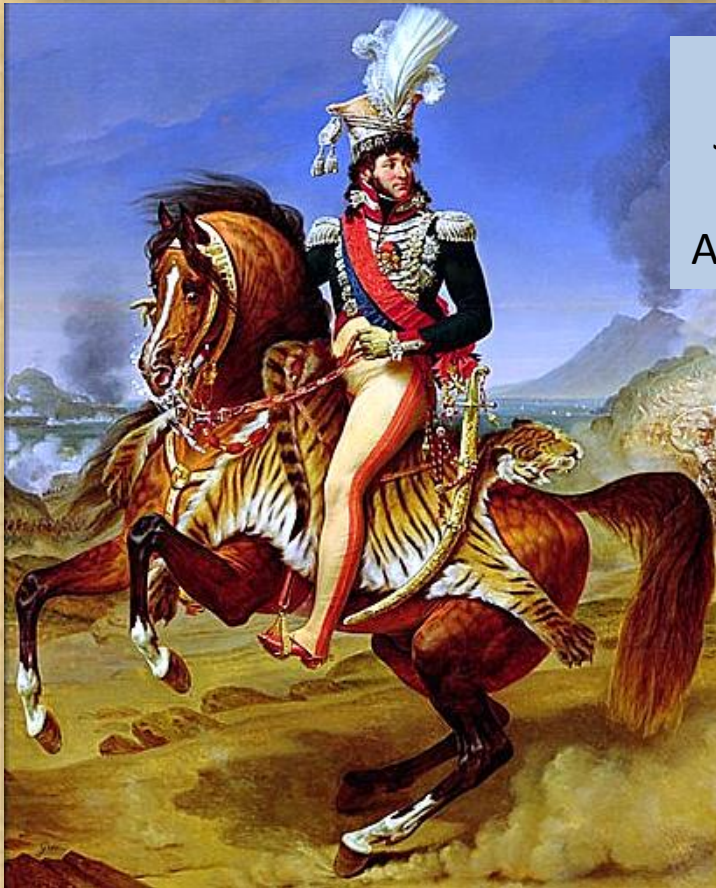
Generał Dąbrowski i Józef Wybicki przybyli do Poznania - rekonstrukcja

Bitwa pod Austerlitz, 1805

Lata Księstwa Warszawskiego

W Warszawie, dokąd wyjechał z Poznania 29 listopada 1806, Wybicki znowu zajął się pracą administracyjną. W styczniu 1807 wszedł w skład Komisji Rządzącej, tymczasowego rządu utworzonego wkrótce potem Księstwa Warszawskiego. Współpracując również z **marszałkiem Francji Joachimem Muratem**, decydował w sprawie obsady stanowisk rządowych, dbał o sprawy aprowizacji, a 18 marca 1807 został oddelegowany do Płocka jako pełnomocnik Komisji Rządzącej na prawym brzegu Wisły.

Portret konny
Joachima Murata
obraz pędzla
Antoine-Jean Grosa

Herb Księstwa Warszawskiego

Napoleon nadaje konstytucję
Księstwu Warszawskiemu
w Dreźnie
w 1807 roku.

Na obrazie Marcella
Bacciarellego jako pierwszy
z prawej jest przedstawiony
Wybicki.

(replika zaginionego oryginału;
scena taka nie zaistniała w
rzeczywistości)

Ks. Józef Poniatowski, wódz naczelny armii Księstwa Warszawskiego na obrazie Juliusza Kossaka *Portret księcia Józefa na koniu* 1879

Ułani wojsk Księstwa Warszawskiego mal. January Suchodolski, 1852

Do czerwca zajmował się tam sprawami administracji i policji, do jego zadań należało jednak przede wszystkim zaopatrzenie całej stacjonującej tam **Wielkiej Armii**. Stanowisko to było bardzo odpowiedzialne, ponieważ od pracy Wybickiego zależało zwycięstwo w wojnie francusko-pruskiej, która po zimowej przerwie wybuchła na nowo wiosną 1807.

Napoleon
na polu bitwy
pod Frydlandem
14 czerwca 1807 r.

Dzięki dobrej pracy i zaangażowaniu zyskał przychylność Napoleona, który chciał go wynagrodzić nadaniem dóbr państwowych, proponując je jako rekompensatę w zamian za majątek w Wielkopolsce, skonfiskowany przez Prusaków. Wybicki nie wyraził jednak na to zgody i prosił tylko o zwrot swojej własności. Napoleon spełnił tę prośbę i 5 czerwca 1807 na mocy cesarskiego dekretu zwrócono Wybickiemu Manieczki, Przylepki, Boreczek i Esterpole pod Śremem. W swoich pamiętnikach Wybicki pisał o tym następująco:

Fryderyk August, książę warszawski

Tak to przez nieprzewidziane środki Opatrzności wróciłem się z żoną i dziećmi do mej fortunki, którą dla przywiązania mego do Ojczyzny straciłem.

Gdy się atoli ta wiadomość rozeszła, iż ja nie przyjąłem od cesarza dóbr narodowych w zamian ze swoje, Francuzi szydzili z takiego patriotyzmu; być inaczej nie mogło; ludzie zupełnie zdemoralizowani i tylko bogactw w jaki bądź sposób nabytych chciwi, nie mogli pojąć, jak Polak mógł pogardzić swym zyskiem w bojaźni pokrzywdzenia fortuny narodowej.

Wybicki nie chciał też przyjąć oferowanej mu przez cesarza stałej pensji w wysokości 6000 franków rocznie, uczynił to dopiero na polecenie wielkiego księcia **Fryderyka Augusta**.

W lipcu 1807 z delegacją Komisji Rządzącej wyjechał do Dreżna. Tam Napoleon oficjalnie poinformował go o utworzeniu Księstwa Warszawskiego, a 22 lipca w Dreźnie był świadkiem nadania księstwu przez Napoleona konstytucji. Podczas uroczystości Wybickiego spotkał też osobisty zaszczyt: został udekorowany przez cesarza złotym krzyżem **Orderu Legii Honorowej**. Z powrotem w Warszawie, od wielkiego księcia Fryderyka Augusta otrzymał też **Order Orła Białego** (wcześniej, już w 1793, został kawalerem **Orderu Świętego Stanisława**). Wreszcie 21 listopada 1807 otrzymał też urząd senatora wojewody.

Order Legii Honorowej

Order Orła Białego

Orderu Świętego Stanisława

W kwietniu 1809 wybuchła **wojna polsko-austriacka** i Wybicki musiał stawić czoła kolejnemu zagrożeniu dla bytu państwa polskiego. Został mianowany namiestnikiem na Wielkopolskę i szybko przystąpił do działań. W Poznaniu powołał wojsko pod broń, mianował gen. Antoniego Amilkara Kosińskiego dowódcą wojsk departamentu poznańskiego i zajął się przygotowywaniem regionu, do którego już wkroczyli Austriacy, do obrony.

Śmierć Cypriana Godebskiego pod Raszynem, obraz Januarego Suchodolskiego

28 czerwca 1812, po rozpoczęciu wojny z Rosją, z inicjatywy Wybickiego i innych patriotów, sejm ogłosił Konfederację Generalną Królestwa Polskiego. 11 lipca w Wilnie doszło do spotkania deputacji Rady Generalnej Konfederacji pod przewodnictwem Wybickiego z Napoleonem, Polacy nie uzyskali jednak od cesarza jednoznacznej obietnicy przywrócenia Królestwa Polskiego w granicach przedrozbiorowych

II A 5169

1169. V. 78

DISCOURS

*De M. le Cte Palatin Wybicki, Président
de la Députation.*

M O W A

*Do Najjaśniejszego CESARZA Francuzów i Króla
Włoskiego etc.etc. na dniu jedenastym Lipca roku 1812.
w Wilnie miana, przez JW. Senatora Wojewodę Wy-
bickiego, iako Prezesa Deputacyi od Konfederacyi Ge-
neralnój Królestwa Polskiego.*

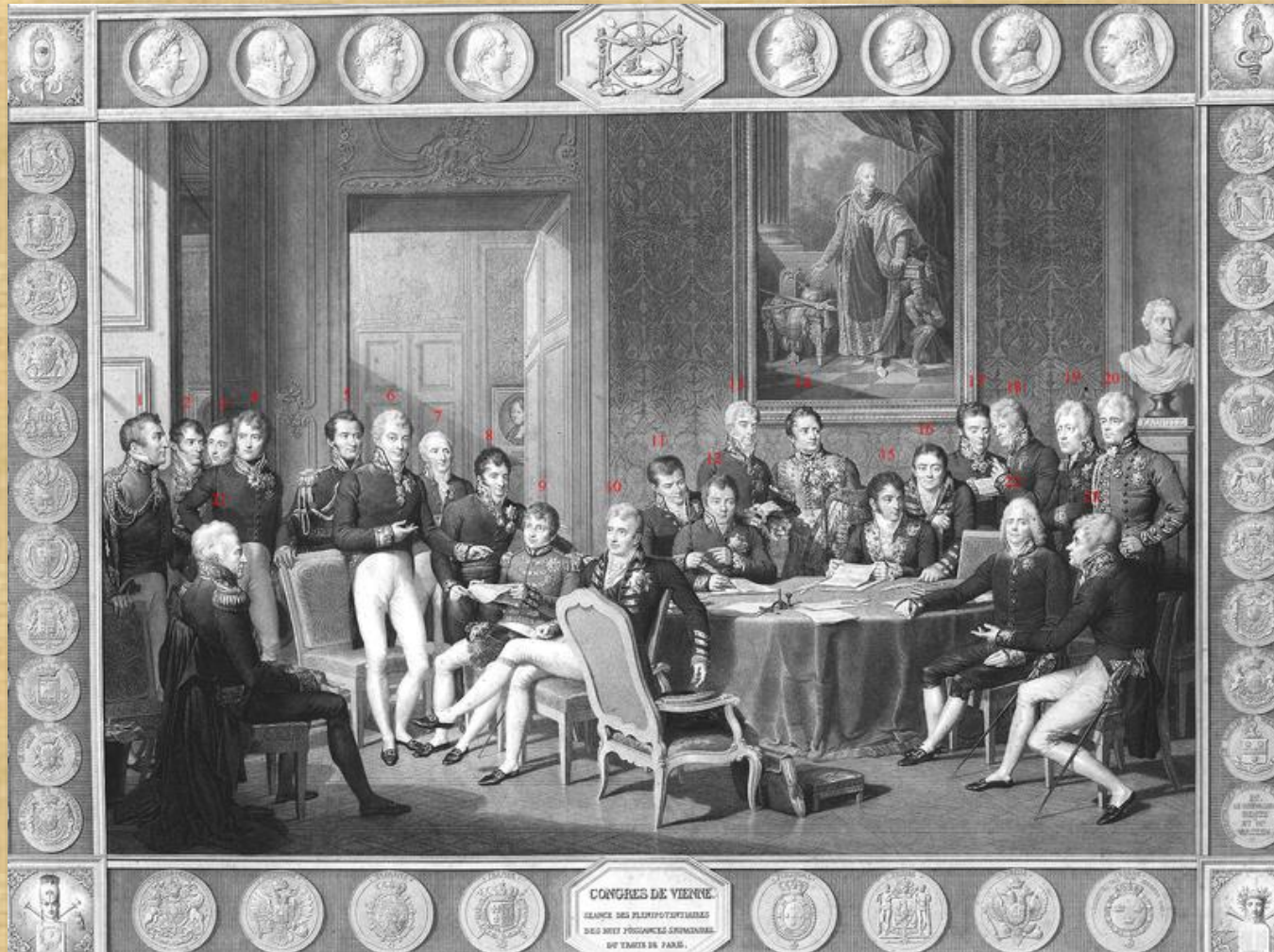
Po powrocie do stolicy dowiedział się, że tego samego dnia, kiedy on rozmawiał z Napoleonem (11 lipca), w Manieczkach zmarł jego starszy syn Łukasz, który chorował jeszcze od czasu odniesienia ran podczas **bitwy pod Wagram** w 1809. Był to ciężki cios dla Wybickiego.

Cesarz Napoleon w czasie bitwy pod Wagram.

Okres Królestwa Polskiego. Ostatnie lata życia

Na mocy postanowień **kongresu wiedeńskiego** zachodnia część Wielkopolski z majątkiem Wybickiego znalazła się w granicach państwa pruskiego. 1 czerwca 1815 do Poznania przybył pierwszy pruski prezes prowincji **Joseph von Zerboni di Sposetti**, który zapewnił Wybickiego, że nie musi się obawiać żadnych konsekwencji z powodu swojej wcześniejszej działalności.

1. Arthur Wellesley, 1. książę Wellington
2. Joaquim Lobo da Silveira
3. António de Saldanha da Gama
4. Carl Löwenhielm
5. Jean de Noailles
6. Klemens Lothar von Metternich
7. André Marie Jean Jacques Dupin
8. Karl Robert Nesselrode
9. Pedro de Sousa Holstein
10. Robert Stewart, wicehrabia Castlereagh
11. Emmerich Joseph, książę Dalberg
12. Johann Philipp von Wessenberg
13. Andriej Razumowski
14. Charles Vane, 3. markiz Londonderry
15. Pedro Gómez Labrador, markiz Labrador
16. Richard Trench, 2. hrabia Clancarty
17. Wacken (protokolant)
18. Friedrich von Gentz (sekretarz kongresu)
19. Wilhelm von Humboldt
20. William Cathcart, 1. hrabia Cathcart
21. Karl August von Hardenberg
22. Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord
23. Gustav Ernst von Stackelberg

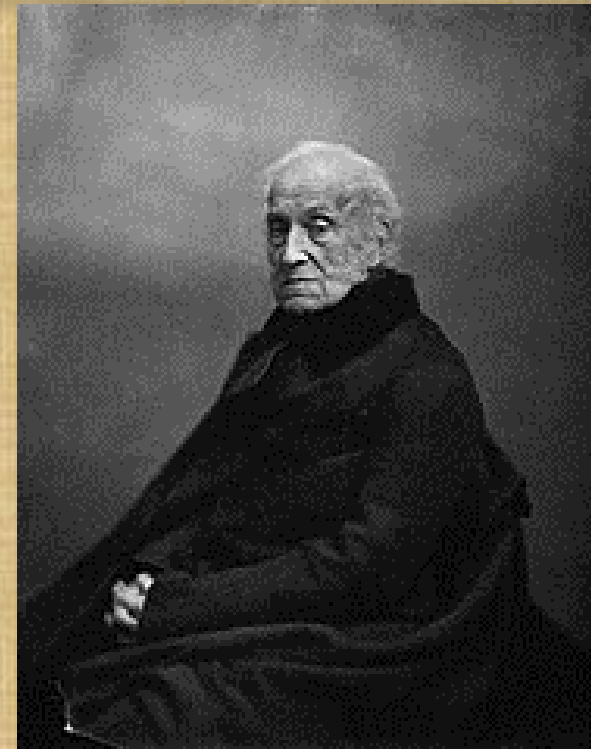
Większe nadzieje wiązał z **Królestwem Polskim** pod berłem **Aleksandra I**, którego uważał za światłego monarchę a nową konstytucję Królestwa za bardzo liberalną. Władze Królestwa Polskiego również chętnie widziały go w swoim składzie – do przyjazdu zapraszali go **Stanisław Kostka Potocki** i książę **Adam Jerzy Czartoryski**. W czerwcu 1816 wyjechał do Warszawy, 6 lipca 1816 został prezesem Delegacji Administracyjnej Królestwa, a 25 listopada 1817 prezesem Sądu Najwyższego Królestwa Polskiego, osiągając tym samym najwyższą godność w swoim życiu. Funkcję tę pełnił jedynie trzy lata, pod koniec 1820 złożył wniosek o zwolnienie go z tej funkcji. Prośbę motywował złym stanem zdrowia, rzeczywiste powody były jednak inne.

Car Aleksander I

Stanisław Kostka Potocki

Adam Jerzy Czartoryski

Po dymisji 74-letni Wybicki powrócił z Warszawy do swojego majątku w Manieczkach, gdzie spędził ostatnie miesiące życia. **Zmarł nagle 10 marca 1822 w Manieczkach** (według ksiąg parafialnych na atak febry), został pochowany przy kościele w **Brodnicy** koło Śremu, w skromnej mogile, w której już w 1812 pochowano jego syna Łukasza. W 1824 w tej samej mogile spoczęła też jego żona Estera. 11 października 1923 dokonano ekshumacji zwłok Wybickiego, po czym przewieziono je do Poznania i 14 października, razem ze szczątkami Antoniego Amilkara Kosińskiego i Andrzeja Niegolewskiego, innych uczestników wojen napoleońskich, uroczyście pochowano w Krypcie Zasłużonych Wielkopolan w podziemiach **kościółka św. Wojciecha w Poznaniu**, na tzw. „Skałce Poznańskiej”

Doczesne szczątki Józefa Wybickiego. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

BRODNICA:
Pusty grób Józefa Wybickiego

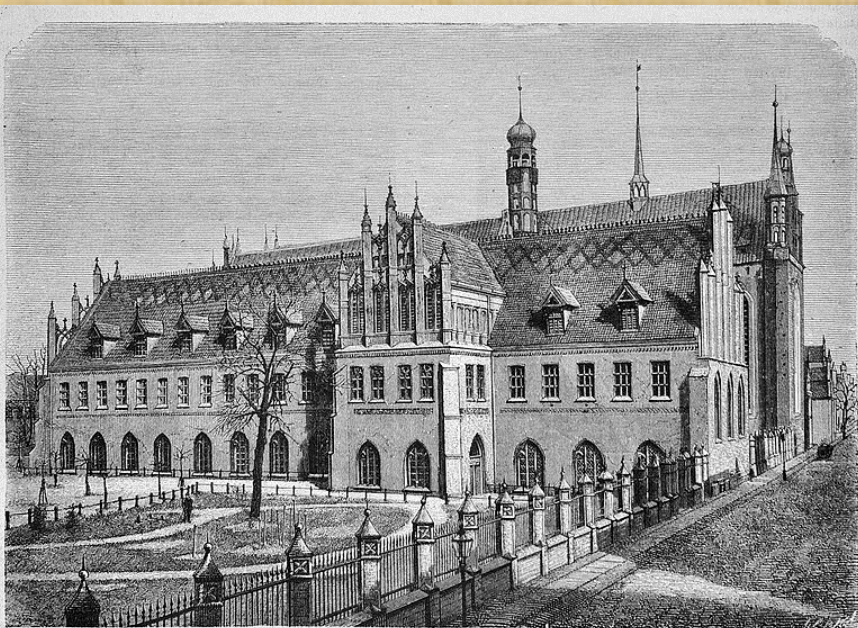

Kościół św. Wojciecha w Poznaniu, w którego podziemiach jest obecnie pochowany Wybicki

Upamiętnienie

Okoliczności życia Wybickiego sprawiły, że jego pamięć jest szczególnie czczona w dwóch regionach Polski: na Pomorzu Gdańskim, gdzie się urodził i spędził swoje młode lata, i w Wielkopolsce, gdzie mieszkał z przerwami od 1780 i zajmował się działalnością publiczną.

W dworze w Będominie, miejscu urodzenia Wybickiego, od 1978 działa **Muzeum Hymnu Narodowego**, oddział **Muzeum Narodowego w Gdańsku**. Muzeum prezentuje dwie wystawy stałe: „Józef Wybicki i jego czasy” oraz „Losy Mazurka Dąbrowskiego”, organizuje też wystawy czasowe oraz imprezy sportowe i plenerowe: „Bieg Mazurka Dąbrowskiego”, „Majówka z generałem Józefem Wybickim” i „Batalię napoleońską”

Südfacade des ehemaligen Franziskanerlokales in Danzig.

Muzeum Narodowe w Gdańsku

Gmach Muzeum Narodowego (1875)

Dwór Józefa Wybickiego w Będminie, obecnie siedziba
Muzeum Hymnu Narodowego

Wnętrze Muzeum Hymnu Narodowego

fot.henkosz

Wnętrze Muzeum Hymnu Narodowego

fot.henkosz

Wnętrze Muzeum Hymnu Narodowego

Muzeum Hymnu Narodowego w Będzinie

Pomnik w Śremie przed ratuszem

Muzeum Śremskie – placówka muzealna znajdująca się przy ulicy Mickiewicza 89 w Śremie

Śrem był miastem najbliższym położonym od Manieczek – siedziby Wybickiego. Wybicki często je odwiedzał, a 6 sierpnia 1791 podpisał akces do stanu mieszczańskiego Śremu. Upamiętnia go dzisiaj popiersie ustawione przed ratuszem.

Pomnik
Józefa
Wybickiego
i
Hieronima
Derdowskiego
w Rumi.

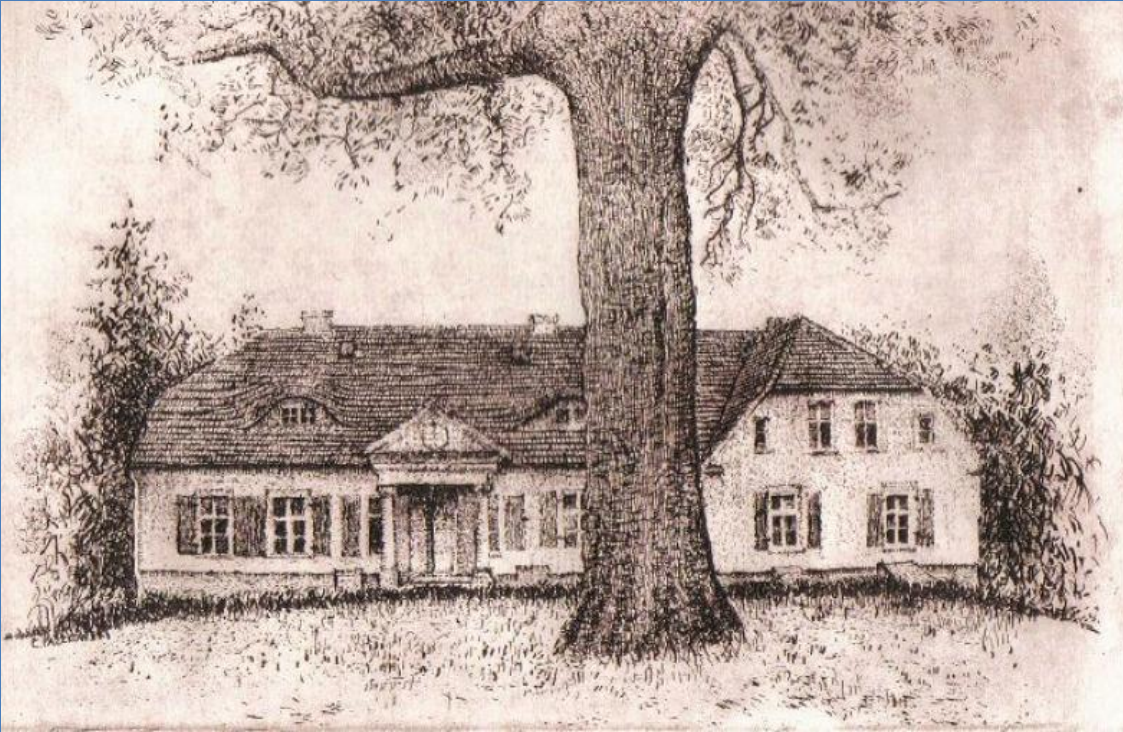

W 200 ROCZNICĘ POWSTANIA
MAZURKA DĄBROWSKIEGO
(1797 – 1997)

W 1803_{r.} PRZEBYWAŁ
W ŚWIDNICY

JÓZEF WYBICKI
AUTOR HYMNU NARODOWEGO
11 LISTOPADA 1997_{r.}

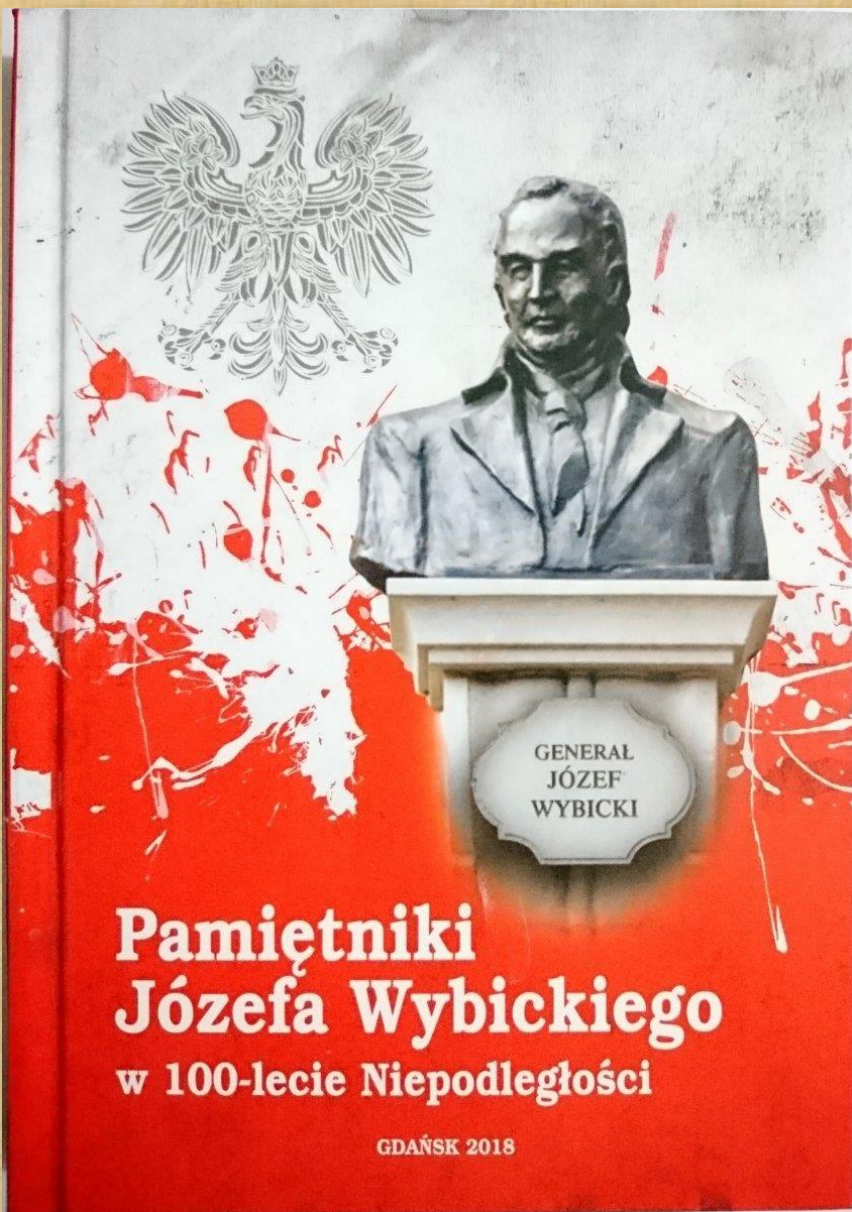
Wybickiemu poświęcono tablicę pamiątkową odsłoniętą 11 listopada 1997 w 200-lecie Hymnu Narodowego i jego pobytu w Świdnicy prawdopodobnie podczas przejazdu do Włoch lub do Paryża. Tablica znajduje się na budynku siedziby Muzeum Dawnego Księstwa. Nie ma wiadomości czy ten pobyt był związany z jakimiś działaniami rewolucyjnymi.

Dwór w Sikorzynie

Pomnik Józefa Wybickiego na skarszewskim rynku.

*Pamiętniki
Józefa Wybickiego*

w nowym opracowaniu

wimana

Fot. Krzysztof Ratajczak

Popiersie Józefa Wybickiego w Manieczkach

Pomnik Józefa Wybickiego w Kielcach

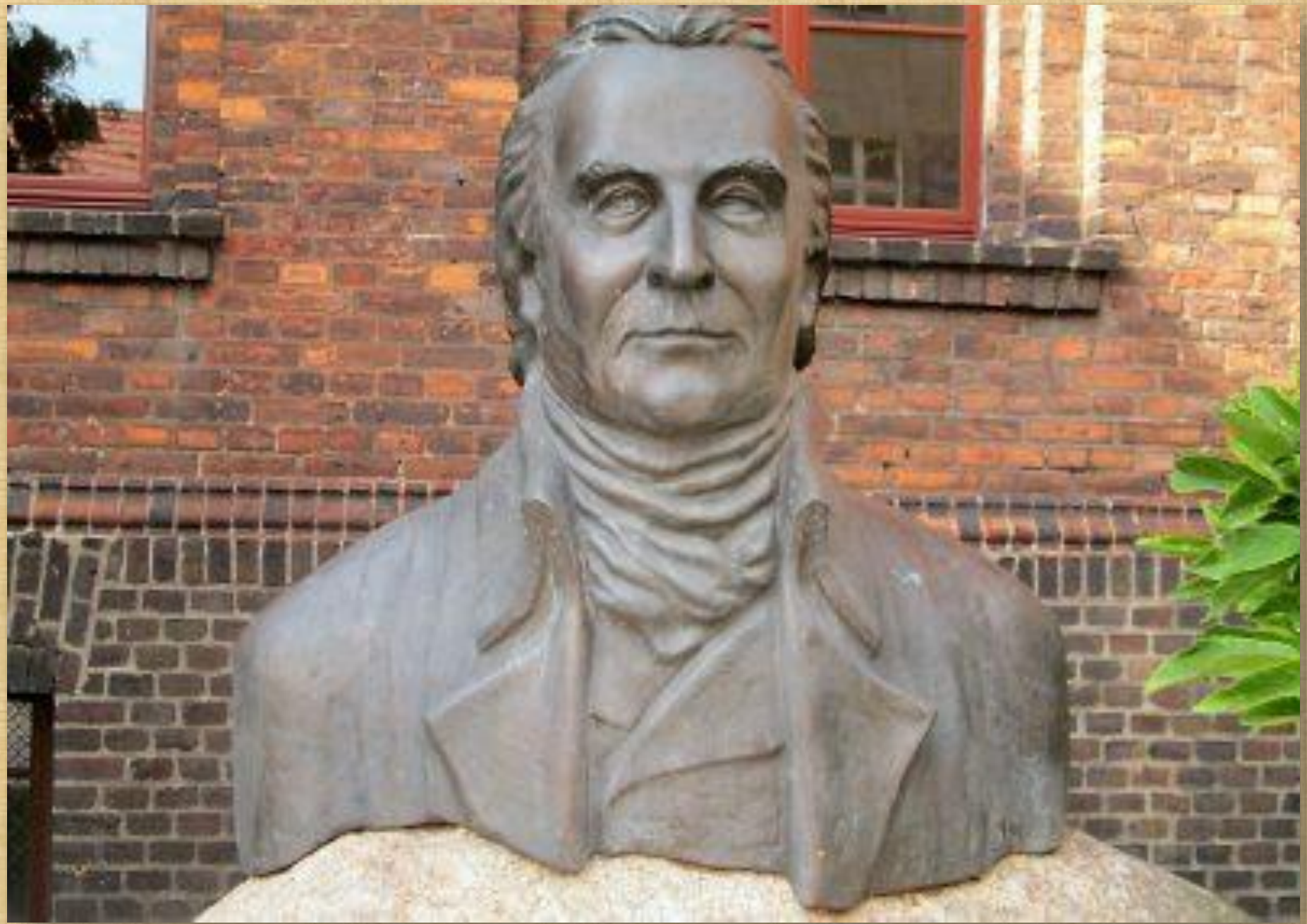
Pomnik Józefa Wybickiego
w Kościerzynie

Pomnik powstał w 1976 roku.
Ma wysokość ok. 11 metrów,
a jego twórcą jest
Wawrzyniec Sampa

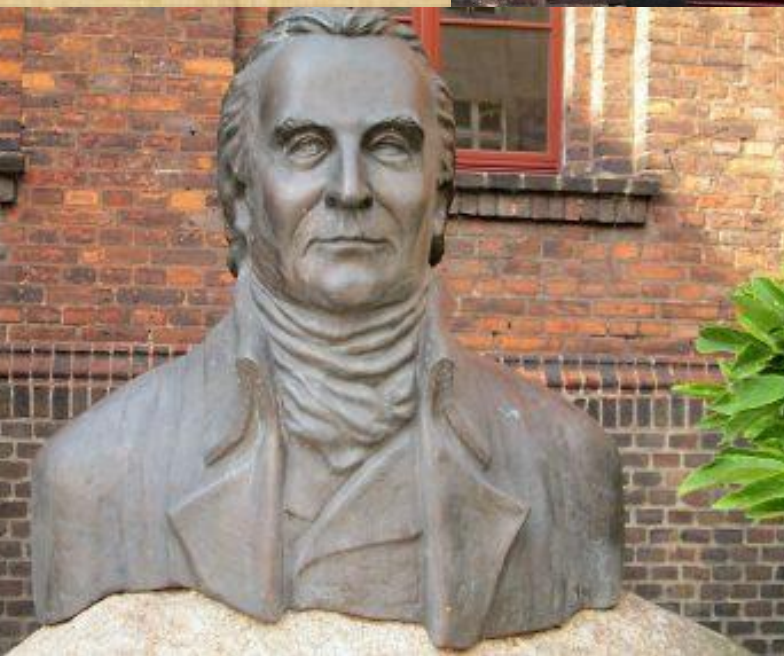

Popiersie Józefa Wybickiego w Będominie, fot. Wojciech Stróżyk/Reporter/East News

Popiersie Józefa Wybickiego przy szkole podstawowej Jego Imienia w Strzybodze

Gen. Józef Wybicki
(1747 - 1822)
156 lat
Gimnazjum J. Wybickiego
w Strzybdze
1 kwietnia 2003 r.

Popiersie Józefa
Wybickiego przy szkole
podstawowej Jego Imienia
w Strzybdze

Pomnik
Wybickiego w Brodnicy

JÓZEF WYBICKI
SENATOR
1747-1822
TWÓRCA
HYMNU NARODOWEGO
„JESZCZE POLSKA
NIE ZGINĘŁA”
REGIA EMILIA 1797
BROD NICA 21-07-1988

www.galeriawielkopolska.info

Pomnik Wybickiego w Brodnicy

Józef Rufin Wybicki
herbu Rogala
1747 – 1822

275. rocznica
Urodzin

200. rocznica
Śmierci

95. rocznica
Hymnu Narodowego

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Prezes Oddziału SIMP
w Tarnowie

Sekretarz Zarządu NOT
w Tarnowie

Lesław Julian Świątochowski

Źródło: internet, Wikipedia, wolna encyklopedia